

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

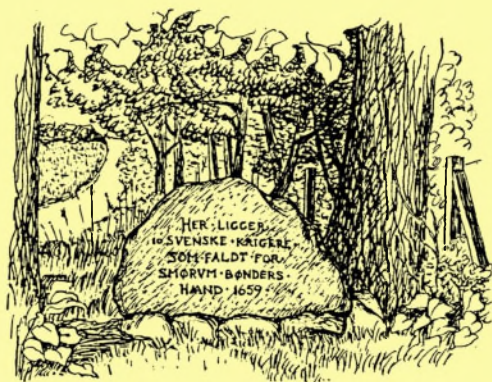
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

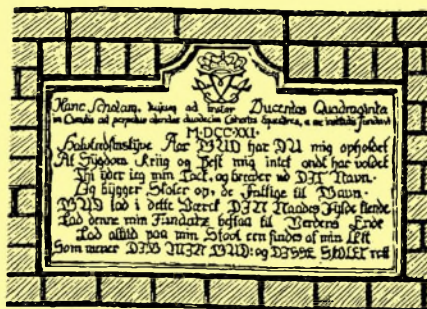
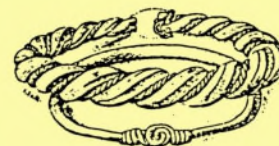
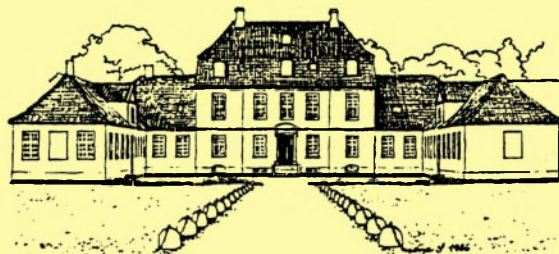
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ISSN 0905 8834

Årsskrift 2004 Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv

Årsskrift 2004
Ledøje-Smørum
Historisk Forening
og Arkiv

Foreningens bestyrelse

<i>Formand</i>	Per E. Tidgen	4465 6480
<i>Næstformand</i>	Anni Pedersen	4465 4720
<i>Kasserer</i>	Inge Winther	4497 6808
<i>Sekretær</i>	Inga Nielsen	4497 3596
	Finn Sølvbjerg Hansen	4465 9927
	Knud Remi Christensen	4466 3452
	Lisa Christensen	4465 4139
<i>Suppleanter</i>	Line Ludvigsen	4465 3547
	Bent Thygesen	4497 5054
<i>Revisorer</i>	Ebbe Engmark	4465 2829
	Niels Henrik Rank	4465 1900
<i>Suppleant</i>	Svend Waltenburg	4466 0251

Lokalhistorisk Arkiv

<i>Adresse</i>	Smørum Gamle Skole Smørum Bygade 35 2765 Smørum
<i>Arkivleder</i>	Ingrid Bay
<i>Telefon/fax</i>	4497 1167
<i>Åbningstid</i>	Hver torsdag kl. 10 – 13 1. lørdag i måneden kl. 11 – 13 (undtagen helligdage og juli måned)

Årsskrift 2004

<i>Redaktion</i>	Inga Nielsen Knud Remi Christensen Anni Pedersen Per E. Tidgen
<i>Layout</i>	Fredi Paludan Bentsen
<i>Tryk</i>	Stormtryk

Indhold

Forord	3
Frihedskæmper i 70'erne	4
Socialdemokratiet	10
Stationsbyen Ledøje - eller da jernbanen ikke kom denne vej	25
Edelagve og dens ejere fra 1300 - 1992.....	30
Stella Sørensens barndoms minder	38
Nye genstande	44
Toscana i efterårsferien 2004	46
Årets gang i Lokalarkivet	50
Historisk Forening 2004	52

Ved citat fra Årsskriftets artikler skal kilde angives.

Forord

Den opmærksomme læser vil straks kunne se en ændring i årsskriftet i forhold til de foregående år. Vi har nemlig gjort skriften lidt større. Det er ikke sket, fordi vi mangler stof og ikke vil skære ned i sidetallet. Vi må erkende, at vore læsere hører til den ældre del af befolkningen, og at vore øjne måske kan have svært ved at læse den lille skrift vi har trykt Årsskriftet med før. Sådan er det også i redaktionen. Derfor har vi gjort skriften lidt større. Vi håber, at det vil falde i læsernes smag og gøre Årsskriftet lidt mere indbydende at gå i gang med.

Igen i år har et politisk parti, Socialdemokraterne, fortalt sin historie, som de selv ser den her i Ledøje-Smørum kommune.

Jeg er glad for, at vi får fortalt denne del af kommunens historie, inden det måske er for sent.

Det har ikke tidligere være kutyme for alle foreninger at føre protokol over bestyrelsesmøder og begivenheder i øvrigt, så man senere kunne slå tilbage og se foreningens historie. Sådan er det også denne gang. Artiklens

forfatter, Elisabeth Bentsen, har været langt omkring i mange arkiver for der at finde hele historien. Jeg synes der er kommet en flot og gennearbejdet artikel ud af det store arbejde. Jeg skriver, at det måske kan være for sent, vi er kommet i gang med den del af kommunens historie. Her tænker jeg ikke blot på, at vi bliver ældre, og at der snart ikke er nogen tilbage, der kan huske historien. Og hvad sker der med historien og den nødvendige viden om kommunen, når og hvis kommunens selvstændighed ophører. Derfor er det også dejligt at Paul Heide har givet os sin beretning om Ledøje-Smørum frihedskamp i 70'erne.

Jeg håber, at vi endnu kan nå at få historierne om de øvrige lokale politiske partier her i kommunen, inden det er for sent.

De øvrige artikler har også krævet omfattende studier i officielle arkiver og efterladte skrifter, et arbejde som har givet os endnu et læseværdigt Årsskrift.

Jeg skal hermed takke alle der har medvirket, forfattere, redaktion og sponsorer, der har muliggjort udgivelsen.

God læselyst.

Glædelig jul og godt nytår.

Per E. Tidgen

Frihedskæmper i 70-erne

Af Paul Heide

Sidste vinter blev jeg ringet op af borgmester Jens Jørgen Nygaard, der bad mig om at komme med et oplæg til det store borgermøde, der blev afholdt den 2. marts 2004 om strukturkommissionens betænkning om den fremtidige kommunestruktur. Jeg syntes nu nok, at det var lidt betænkeligt at trække en af de gamle heste ud af stalden her mere end 30 år efter, at vi med succes kæmpede for Ledøje-Smørum's fortsatte eksistens som selvstændig kommune. For en ny generation af indbyggere kunne jo se helt anderledes på dette spørgsmål, og det er jo de nye, unge familier, der nu flytter ind på villavejene, der må træde i karakter og melde ud, hvad de mener om det spørgsmål.

Når jeg alligevel takkede ja, skyldtes det, dels at Jens Jørgen Nygaard er det meget svært at sige nej til, for han har en veludviklet overtalelsesevne, dels at jeg i 2004 som i begyndelsen af 70-erne fortsat gerne ville markere, at det nære demokrati - efter min opfattelse - har bedre vilkår i en mindre kommune end i en stor. Og dermed kunne jeg yde en beskeden støtte til byrådets bestræbelse på - kamp for - kommunens overlevelse, der jo som sin væsentlige forudsætning har økonomisk levedygtighed, hvilket også gjaldt i begyndelsen af 70-erne.

Jeg tror nok, at jeg i 1971 var den første almindelige borger herude, der gjorde anskrig mod den da bebudede sammenlægning med Ballerup-Måløv kommune. Det skete i et indlæg i Ballerup-Måløv Avis den 13. januar 1971. Men der kom jo til at gå næsten to år, inden selvstændighedskampen for alvor blev sat i gang. I foråret 1972 havde Folketinget vedtaget loven om en revision

Protest mod sammenlægning med Ballerup-Måløv kommune

Vi har modtaget!

Af forsidsartiklen i Ballerup-Måløv Avis den 6. januar d. å. fremgår det, at den nye hovedstadsordning bl. a. skulle medføre, »at Ledøje-Smørum sammenlægges med Ballerup-Måløv kommune«.

Denne evt. sammenlægning må der på det kraftigste protesteres imod. Vi kan efter min mening ikke i Ledøje-Smørum kommune på nogen måde være interesseret i en sammenlægning med kolossen Ballerup. Selvom om denne kommune vil kunne tilbyde en række faciliteter, kan disse ikke måles med den store ulempe en sammenlægning vil medføre: at den enkelte borgers indflydelse på og interesse for det kommunale arbejde vil blive reduceret til et minimum.

I en tid, hvor alle synes enige om, at en centralisering medfører en fremmedgørelse hos borgerne over for de valgte råd, bl. a. fordi den personlige kontakt mellem borgerne og de valgte repræsentanter ophører, er det fantastisk at se, at man fortsætter med at lægge sammen.

Små kommuner betyder for den enkelte borger indflydelse på og forpligtelse over for det kommunale arbejde. En mindre kommune er let at overse: den enkelte vil derfor kunne følge med i og deltage i de udviklingsprojekter, der er i gang, hvilket naturligvis vil give en stærk personlig tilfredsstillelse. Den trivsel, mange savner på arbejdspladsen, vil de kunne føle og fremme i deres kommune. Synes borgeren, at hans valgte repræsentant træffer forkerte dispositioner, er vejen kort fra vælger til politiker i den lille kommune.

I en stor forsamling kan den enkeltes røst være svær at høre, og let at overse. Derfor kan borgeren i den store kommune let føle sig fortabt over for kommunalråd og ikke

mindst dets administration. Han vil føle, at han ingen indflydelse har, hvilket ofte medfører, at de valgte repræsentanter og administrationen handler, som om han ikke har det. Hvilket f. eks. ses, når man uden at rådføre sig med borgerne bygger hæslige boligkarréer uden trivselsmuligheder.

Jo større kommunale enheder, jo ringere demokrati, jo ringere trivsel hos den enkelte som politisk individ. Derfor vil jeg gerne opfordre kommunalbestyrelsen og indbyggerne i Ledøje-Smørum kommune til med nøb og klør at hindre sammenlægningen med Ballerup. Af vi ikke er tvunget til denne sammenlægning synes at fremgå af borgmesterens nytårsudtalelse.

Poul Heide Ottosen.

Indlæg i
Ballerup-Måløv Avis
13. januar 1971

af kommuneinddelingen i hovedstadsområdet, et hængparti efter at det øvrige land i 1970 havde fået ændret kommuneinddelingen. Dernæst fulgte en høringsfase, hvor kommunalreformkommissionen sendte høringsbreve ud til samtlige kommunalbestyrelser i regionen, og her blev det - i august 1972 - klart tilkendegivet fra vores kommunalbestyrelses side, at man fortsat ønskede selvstændighed.

Men ligesom i det forløb, vi for tiden er inde i (sommer/efterår 2004), var der sonderinger til andre kommuner, hvilket dengang ved et offentligt møde på Boesagerskolen i oktober 1972 affødte tilkendegivelser fra borgmester Eigil Paulsen (V) støttet af socialdemokraten Elis Grøndahl om, at man skulle forsøge en sammenlægning med Sengeløse. Det var for dem at foretrække frem for en sammenlægning med Ballerup. Borgmesteren og Grøndahl troede simpelthen ikke på, at der var nogen mulighed for, at kommunen kunne fortsætte som selvstændig kommune, og man valgte så det bedste af to onder. Disse synspunkter blev fremlagt ved et borgermøde i oktober 1972, men her satte den senere borgmester Elin Jakobsen hælene i: Kommunalbestyrelsen skulle ikke løbe fra den tidligere tilkendegivelse om selvstændighed.

Fra januar 1973 gik det slag i slag. Også dengang var der forslag om at lade Måløv blive en del af vores kommune, men det blev på stedet afvist af Ballerups borgmester Kaj Henning Burchardt. Ved et møde på Boesagerskolen opregnede den tidligere borgmester i Ballerup (og tidl. minister) Ove Hansen de ulykker, der ville ramme kommunen, hvis vi ikke blev sammenlagt med Ballerup i form af højere skatter, når nu den lille kommune med vokseværk skulle betale for nye skoler, veje, spildevandsanlæg m.v. Det ville den stor kommune Ballerup bedre kunne tackle. Det synspunkt stod han ene med den aften.

Det interessante var jo, at Ove Hansens efterfølger i Ballerup K.H. Burchardt og kommunalbestyrelsen i Ballerup ikke ønskede en sammenlægning. Ballerup var stor nok, og udgifterne til at få landkommunen L-S på niveau med Ballerup anså man for voldsomme. Man respekterede ønsket i L-S om at forblive en selvstændig kommune, og i det videre forløb var det gavnligt for processen, at de to kommuner, hvad sammenlægning angik, kørte parløb.

For nu skete der jo det, at reformkommissionen i marts 1973 afgjorde, at vi skulle lægges sammen med Ballerup. Selv om det var et foreløbigt forslag, blev kommunerne bedt om at gå i gang med indbyrdes forhandlinger. Det var så på det tidspunkt, at der for alvor kom gang i den folkelige protestbevægelse herude, hvor alle foreninger blev involveret. Forløbet er fyldigt beskrevet i den pjece, som journalist Aase Kannov udarbejdede ved 10-årsjubiliæet for selvstændighedskampen i 1984, og som Ledøje-Smørum Historiske Forening var medudgiver af. Mange initiativer blev iværksat - hvor de meget slagkraftige var folkeafstemningen den 10. april, hvor 78% af vælgerne mødte frem og 95% sagde nej til sammenlægningen, og så den mindeværdige dag, lørdag den 30. juni, hvor Ledøje-Smørum blev erklæret for fristat og visum blev udstedt til alle, der ville ind i fristaten med opfordringer til at støtte den gode sag! Det var sjovt.

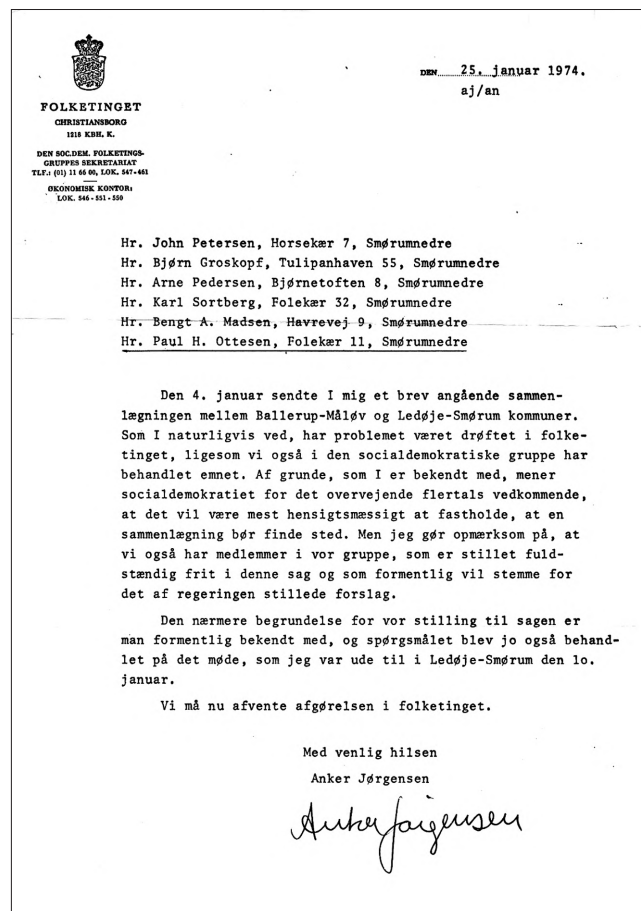
På det tidspunkt var kommissionens forslag om sammenlægning faktisk blevet konfirmeret af indenrigsminister Egon Jensen, hvilket altså ikke fik de mange ”frihedskæmpere” til at nedlægge våbnene. Foreningerne havde nedsat en ”aktivgruppe”, der skulle koordinere initiativerne, selv finde på nogle, være baggrundsgruppe og sparringspartner for kommunalbestyrelsen og ikke mindst være pressionsgruppe over for det landspolitiske system (ved rent ud sagt at rende politikerne på dørene)

og over for embedsmandsværket i kommission, ministerier og Folketing. Gruppen bestod af Arne Pedersen fra Ledøje, og Bjørn Groskopf, Bengt Madsen, John Petersen, Karl Sortberg og mig fra Smørum. Vi kom fra foreninger og fra politiske partier, var ret forskellige i temperament og livssyn, men vi fik hurtigt etableret et formidabelt godt samarbejde, meget humørfyldt og overskudspræget. Jeg erindrer ikke, at vi på noget tidspunkt blev rygende uenige; vi var konsensussøgende og målrettede, og så kunne vi godt lide at drille hinanden. Den humørfyldte tone slår vi fortsat an, når vi støder på hinanden. En meget vigtig opgave var hele tiden at være i kontakt med og påvirke beslutningstagerne, og her var det vigtigt både at argumentere og dokumentere, og hvad det sidste angår, var det jo spørgsmålet om kommunens økonomiske bæredygtighed, der var i fokus. Men der lå jo unægtelig også et argument i, at man i det øvrige land efter den ændrede kommuneinddeling i 1970 stadig havde langt over 100 kommuner, der ikke var eller ville blive større end L-S kommune.

I løbet af efteråret blev sagen taget op i Folketinget af De konservative og Venstre som et lovforslag om at ophæve beslutningen om sammenlægning, men det forslag faldt væk, da Anker Jørgensen udskrev folketingsvalg i november måned (efter Erhard Jakobsen var løbet tør for benzin på vej ind fra Gladsaxe til en afstemning), og ved valget den 4. december (jordskredsvalget) blev der vendt helt op og ned på Folketingets sammensætning.

Alle de gamle partier mistede mange mandater, og indkom nye partier som Centrumdemokraterne (med 14 mandater) og Fremskridtspartiet (med 28 mandater). Retsforbundet og Kristeligt Folkeparti kom også ind. Alle med tilknytning til de gamle partier husker, hvor smerteligt det var at sidde på valgaftenen og se valgresultaterne komme ind og ikke mindst at opleve en

provokerende Glistrup. Resultatet blev jo, at Hartling dannede danmarkshistoriens smalleste mindretalsregering med en ren venstreregering - og Venstre havde altså kun 22 mandater at gøre godt med. Nu havde vores kommune fået regeringen i ryggen. Den nye miljø- og grønlandsminister Holger Hansen havde stået bag efterårets lovforslag - han var en ivrig tilhænger af "det nære samfund" - så her var en solid støtte. Derimod

Anker Jørgensen (formand for Socialdemokratiet) svarer "Aktivgruppen"

havde den nye indenrigsminister Jacob Sørensen stemt for nedlæggelsen i kommissionen, men nu vendte han 180 grader og genfremsatte lovforslaget. Der skulle jo mange flere mandater til end Venstres 22 og De konservatives 16 (de havde før valget 30), og her kom ikke mindst de netop nævnte nye partier i Folketinget til at yde støtte sammen med De konservative, De radikale, størstedelen af SF, og to socialdemokrater, hvoraf den ene var kredsens MF'er Ejler Koch. De stemte nemlig for lovforslaget om Ledøje-Smørum's fortsatte eksistens som kommune, da det efter en dramatisk gang i Folketinget kom til den endelige afstemning den 7. februar 1974, hvor tilhørerpladserne var fyldt op af os Smørum-bønder.

En uforglemmelig, euforisk dag blev det for de mange, mange borgere, der havde deltaget i selvstændighedskampen - og som gang på gang havde oplevet, at løbet var kørt og kommunen nedlagt. Og så var vi det lige pludselig ikke alligevel! Det endte godt! Et flertal i Folketinget støttede den lille kommune og det nære demokrati.

Det dramatiske forløb satte sig spor; således meldte den stovte socialdemokrat Peter Storgaard sig ud af partiet, da Egon Jensen havde bestemt, at kommunen skulle nedlægges. Og Elis Grøndahl forlod også partiet. Andre socialdemokrater troede der lå en fremtid i Centrumdemokraterne, der ved folketingsvalget havde fået flest stemmer i kommunen, og de fik hurtigt opstillet en liste for dette nye parti, men fik nu ingen valgt.

Kommunalvalget fandt sted den 5. marts. Der var opstillet 11 lister (!) Mange fra frihedskampen ville nu gerne fortsætte med at gøre en indsats for kommunen. Fire fra aktivgruppen stillede op til valg: Karl Sortberg stod som nr. 2 på den konservative liste, Bengt Madsen som nr. 1 hos SF, Bjørn Groskopf var nr. 1 på liste G: Aktiv-gruppen og John Petersen som nr. 3. De to var

ved næste valg i 1978 gået over til Venstre, og John Petersen blev jo senere borgmester; af de fire var han den eneste, der ikke blev valgt ind i 1974. (Mens vi arbejdede sammen i aktivgruppen, tog vi os af og til en godmodig diskussion om det at være medlem af et politisk parti - og det skulle John nu aldrig være!)

Jeg synes, at det var udtryk for en meget forpligtet holdning, at de efter kampen tog arbejdstøjet på for at bygge denne kommune op og vise, at den var (er) en levedygtig kommune og et godt sted for dens indbyggere at leve i.

Ledøje-Smørum har for min familie og mig altid været et dejligt sted at bo. Da vi flyttede herud for snart 36 år siden, kunne vi om sommeren stå ude i haven (den var dengang mest græsplæne) på Folekær og stadig se bølgende kornmarker. Vi var (og er) tæt på naturen. Overalt var der travl aktivitet. På vejen var der fortsat byggeri i gang - og det gjaldt jo i hele Smørumnedre. Der var nok at se til inden for og uden for husene, hvor haver skulle anlægges, fliser lægges og hækplanter sæt-

Flodvej 1965 set mod Poul Heides grund på Folekær

tes. Det hele skete jo i løbet af ganske få år. Vore gode genboer og venner, Lise og Jørgen Degn, har vist os et billede af deres bil (en gammel Volvo), der holder på en meget smal Flodvej - året er 1965 - foran den pløjemark, der var deres grund.

Lidt tilbage på billedet er der kæmpejordbunker (på vores grund); for kloakeringen af det, der skulle blive Folekær, var sat i gang. Mange af tilflytterne var (som Lise og Jørgen Degn) selvbyggere, flyttet fra lejligheder i storbyen København for at skabe gode vækstvilkår for deres familier herude. Yngre familier med børn, der havde en drøm om at få eget hus, der skulle realiseres. De har gravet, lavet fundament, været håndlangere, muret, lagt tag, sat vægge op og lagt gulv, tapetseret og malet; noget fik de jo nok hjælp til (vand, elektricitet varme), men størstedelen lavede de selv. Vi købte et ét år gammelt hus - og kom jo så til at omgås de seje selvbyggere, hvis arbejdstøj udenfor i de koldere måneder var forede veste, så der rigtig var plads til armene. Gennemsnitsalderen for de voksne var vel 33-34 år - og der var nok af opgaver - også for det fælles bedste - at kaste sig over i idrætsforeninger og på skolerne eksempelvis. Der var altså noget særligt ved vores by i de år, en nybyggerånd, der ikke kun gjaldt ens eget hus, men også det lille samfund, der var under opbygning. Hvad skulle vi til Ballerup efter - ud over at handle! - de måtte klare sig selv! Folk mødtes på kryds og tværs; således også i den lille Irma-skurvogn ved centret, byens eneste butik, hvor man gik i kø ivrigt snakkende frem til kassen og måtte begynde forfra, hvis man havde glemmt noget. Hækkene var ikke vokset op, så om lørdagen kunne vi ved frokostbordet på Folekær sidde og skåle på distance med gode venner på Horsekær, der også var i gang med lørdagsfrokosten. Børn løb ud og ind i ens hjem, og der var altid plads til en til ved middagsbordet. Lidt nostalgisk bliver man ved at tænke tilbage og håber, at hæk-

kene ikke er vokset så højt op, at de mange unge, der nu flytter ind på vejene, ikke også får mulighed at opleve det fællesskab, vi havde, da byen var ung.

Livsrytmen er anderledes i 2004 end i 1974. Begge forældre skal nu arbejde for at klare de økonomiske forpligtelser, der knytter sig til at have hus i vores kommune. Fritiden må nøje planlægges og aktiviteter prioriteres. Jeg konstaterer, at der blandt nytillflytterne i 2004 ikke synes at være den samme interesse og optagethed af politik, kultur, skole, kirke, men nok af idræt som for 35 år siden. Familien vender sig mere indad, og den fælles udfordring der hedder: vor kommune, vor kirke, vort samfund - tager man ikke op. Det er lidt sørgeligt, synes en gammel mand.

Jeg ville eksempelvis gerne have - som nævnt i indledningen til denne artikel - at den nye generation af tilflyttere markerede sig stærkere i debatten om vores kommunes fremtid.

Den betænkning, strukturkommissionen fremlagde i begyndelsen af 2004, er et hastværksarbejde, og den giver slet ikke det klare beslutningsgrundlag, som regeringen hævder, den gør.

Men regeringen har nu besluttet, at kommuner helst skal være på 30.000 indbyggere, at man accepterer kommuner på 20.000, og at kommuner under denne størrelse - vor kommunes situation - skal indgå forpligtende samarbejdsaftaler med en geografisk nabokommune om de tungere arbejdsopgaver, der nu lægges ud til primærkommunerne.

Men hvad nu hvis den geografiske nabokommune, vi gerne vil indgå samarbejdsaftale med, ikke vil det, men kun vil sammenlægges?

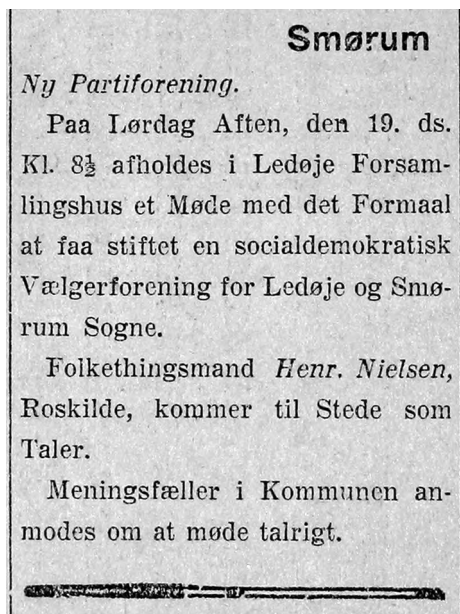
Ja, så har vi virkelig et problem. Ender det alligevel med i 2005 at vores kommune ophører som selvstændig kommune? I 1973 kæmpede vi alene - der var jo dengang kun tale om en revision af kommunestrukturen i det

storkøbenhavnske område. I 2005 er det hele Danmark, det handler om, og mere end 200 kommuner må opgive deres selvstændighed, hvis regeringens beslutning om den kommunale struktur føres ud i livet. Tilsyneladende har man de fleste steder affundet sig med det. Den store offentlige debat om, at man nu afvikler det lokale demokrati, og hvad det vil koste folkeligt, økonomisk og menneskeligt, har der i hvert fald ikke været. Men det er måske også et tidens tegn.

Jeg håber, at vi som i 1974 vil overleve som selvstændig kommune, og at vi under ingen omstændigheder tvinges ind i en sammenlægning.

Socialdemokratisk Forening i Ledøje-Smørum

Af Elisabeth Bentsen, bestyrelsesmedlem i foreningen

Avertissement i Københavns Amts Socialdemokrat

Den 19. juli 1913 stiftedes Socialdemokratisk Forening i Ledøje-Smørum kommune.

Foråret 1913 havde på grund af både folketingsvalg og sognerådvalg været præget af stor politisk aktivitet og mødevirksomhed. Roskildekredsen havde agiteret kraftigt i "Københavns Amts Socialdemokrat" både i forbindelse med valgene, men også for at få oprettet vælgerforeninger i alle kommuner.

En kreds af husmænd, håndværkere og tjenestefolk indkaldte til møde i Ledøje Forsamlingshus den 19. juli med det formål at få stiftet en socialdemokratisk vælgerforening. Et halvt hundrede mennesker var mødt

frem. Roskildekredsens folketingsmand Henrik Nielsen talte om betydningen af at danne vælgerforeninger.

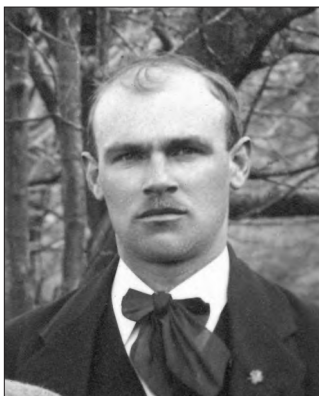
Foreningens første formand blev Carl Strømblad. Han var medlem af sognerådet 1909-1913, valgt på en fællesliste. Der blev ved sognerådvalget marts 1909 kun opstillet denne liste. Carl Strømblad var bestyrer på Loholmgaard i Ledøje.

Til bestyrelsen valgtes yderligere brøndgraver Niels Petersen, Smørumnedre, tjenestekarl Hans Clausen, Smørumovre og husmand Morten Nielsen, Ledøje.

Ved sognerådvalget i 1917 opstillede Socialdemokraterne for første gang, og Carl Strømblad og Jens Sørensen (Smørum) blev valgt. Jens Sørensen startede hermed en lang politisk karriere. Han sad i sognerådet frem til 1931, hvor han fraflyttede kommunen efter i 1929 at være valgt til Folketinget. Jens Sørensen har haft den største betydning for den socialdemokratiske

Carl Strømblad
Socialdemokratisk Forenings første formand

*Jens Sørensen,
bedre kendt som
Jens Smørum*

forening både som næstformand i bestyrelsen fra 1915 og som gruppeformand og i 6 år som næstformand i sognerådet.

Allerede fra sit valg til sognerådet i 1917 gjorde Jens Sørensen opmærksom på de dårlige forhold på kommunens skoler, men først i 1923 blev det besluttet at bygge en ny forskole i Smørumnedre og i 1924 en ny skole i Ledøje omfattende både forskole og hovedskole med to tilhørende lærerboliger. Skoleforholdene i Hove-Nybølle var også utilfredsstillende. Man ønskede en centralskole for skoledistriktet sammen med Smørum.

Carl Sørensen blev valgt til formand i 1917. Ved sognerådsvalet i 1921 blev han valgt til sognerådet og var næstformand i sognerådet fra 1937 og frem til sin død i 1955. Han gjorde et stort arbejde for tilslutningen til partiet og for foreningens sociale arrangementer.

Partiets repræsentanter i sognerådet havde svært ved at komme igennem med deres politik. I partiforeningen var der især utilfredshed med den store arbejdsløshed og sognerådets manglende initiativ til at sætte nødhjælpsarbejder i gang.

Foreningen havde ved stiftelsen 70 medlemmer. Ved

folketællingen 1921 var der 1294 personer i Ledøje og Smørum sogne. Heraf havde 531 stemmeret, men kun 464 stemte ved sognerådsvalet.

Hvert år i januar måned fremlagdes valglister til eftersyn på skolerne, således at den, der mente at have valget, kunne kontrollere, at han var opført på valglisten. Man blev strøget af valglisten, hvis man ikke havde betalt sin skyldige skat. Partiforeningen gjorde meget for at opfordre til at få betalt sin skat. Det var en æres-sag ikke at være slettet på valglisten.

Inden sognerådsvalet i 1933 bemyndigede generalforsamlingen bestyrelsen til at anvende 225 kr. af kassebeholdningen samt at optage et lån på højst 300 kr. til hjælp til skattebetalingen. Bestyrelsen vedtog at betale indtil ca. 25 kr. pr. medlem for skatterestancer. I 1929 var 85 af kommunens vælgere blevet strøget af valglisterne.

Bestyrelsen bestod af valgte repræsentanter for henholdsvis Ledøje, Smørum og Hove/Nybølle.

Ud over opstilling af kandidater til sogneråd, menighedsråd og hjælpekasse bestod en stor del af bestyrelsens arbejde i tilrettelæggelse af sociale sammenkomster for medlemmerne og deres familier. Der blev arrangeret andespil, juletræsfester, sommerfester i Smørum Kro med indbudte talere fra Folketinget eller Landstinget.

Partiforeningen gjorde også et stort arbejde for at etablere aftenskole og arrangere studiekredse. I efteråret 1933 afholdtes en foredragsrække om socialreformen ved Jens Smørum. Der var et stort ønske om mere viden blandt arbejderne.

Ved generalforsamlingen i 1932 blev Laurits Nielsen valgt som formand. En post han bestred i 10 år, og hermed skabte han en stabil periode for partiforeningen.

25 års jubilæum

Foreningen havde i 1938 107 medlemmer. Det var 19% af de 563 valgberettigede borgere. Socialdemokratiet fik ved sognerådvalget i 1937 154 stemmer, d.v.s. at 69% var organiseret i vælgerforeningen.

Jubilæumsfesten blev fejret i Smørum Krohave. Festens højdepunkt blev indvielse af foreningens nye fane. Den første bestyrelse blev udnævnt til æresmedlemmer.

Socialdemokratiske Forening – Ledøje-Smørum, stiftet 19. juli 1913. Motto: Enighed gør stærk.

Den røde fane er symbol for frihed og lighed og har siden den franske revolution været et samlingsmærke for arbejderpartier overalt i Europa.

Håndtrykket symboliserer solidaritet og sammenhold.

Egeløvet er udtryk for styrke og sejr. En æresbevisning for den, der redder en kammerats liv med fare for sit eget.

Fanen er symbol på arbejderbevægelsens ideer og mål. Udadtil viser fanen et politisk og fagligt sammenhold, indadtil styrker den fællesskab og solidaritet. Den røde

fane er et samlingsmærke og et symbol på frihed: økonomisk, politisk og socialt.

I 1932 oprettede man et fanefond. Det vedtoges, at overskud fra fester og sammenkomster skulle henlægges til fanefondet. Overskuddene lod vente på sig, og i 1935 besluttede bestyrelsen at foretage en indsamling, således at fanen kunne indvies til foreningens 25 års jubilæum.

Fanen blev bestilt hos Carl Monrad & Søn. Dette firma havde fabrikeret et utal af faner til de socialdemokratiske foreninger. Fanen udførtes i silke-chasmir, pris 270 kr. En arbejders årsløn var det år ca. 2.500 kr.

1938 til 1948 krigsår og efterkrigstid

Arbejdsløsheden sidst i 30'erne var mærkbar i kommunen. En del borgere så sig nødsaget til at ansøge sognerådet om betaling af kontingent til arbejdsløshedskassen, hvilket sognerådet bevilgede. Sognerådet behandlede også en række ansøgninger om henstand med skattebetalingen, samt ansøgninger om skattelettelse for kommuneskatten.

Krigsudbruddet satte sig spor i foreningens liv. De planlagte foredrag og studiekredse blev udsat.

Juletræsfesten blev aflyst. På en ekstraordinær generalforsamling i 1941 forberedte man sig på både sognerådvalg og folketingsvalg, men besættelsesmagten stillede krav om udsættelse på grund af den skærpede krigssituation, og begge valg udsattes. Carl Sørensen opfordrede medlemmerne ”om at stå vagt for partiet og at ingen bryder ud af rækkerne, selvom vi skulle blive slået ud, ville partiet aldrig dø”.

Laurits Nielsen trådte i 1942 tilbage efter 10 år som formand. Han havde gjort et meget stort arbejde for foreningen og især støttet DSU-afdelingen, der blev oprettet 1933.

I løbet af vinteren arrangeredes flere filmaftener, bl.a. med agitationsfilmen ”Ved forenede kræfter” og kredsens folketingsmand Wm. Villumsen talte om den politiske situation.

Chr. Seiberg blev valgt til ny formand, men trådte tilbage allerede efter 2 år og Marius Rasmussen valgtes til formand. Med Aksel Hansen som næstformand og Viggo Bagge som kasserer blev disse en fast base for foreningen de næste 8 år. Marius Rasmussen sad tillige i sognerådet fra 1946 til 1954.

På generalforsamlingen januar 1946 var der livlig debat om sognerådets arbejde. Et nyt valg stod for døren, og ønskerne for den nye tid var mange. Man ønskede forbedringer for skolerne, etablering af skoletandpleje, bygning af aldersrenteboliger og vedligeholdelse og udbygning af kommunens vejnet.

”Den store skolesag”

Gennem de sidste 10 år havde der været stor debat om vedligeholdelse af kommunens skoler. Der var stort behov for bygning af nye tidssvarende lokaler. I sognerådet ønskede man at sætte sagen i bero på grund af de urolige tider. Ved en afstemning i 1942 stemte fire for og fire imod, en stemte ikke. Carl Sørensen protesterede mod afstemningen. Det var nødvendigt at gå i gang med planer for nyt skolebyggeri. I 1943 besluttes det at afholde et møde med kommunens lærere og amtets skolekonsulent med henblik på en ny skoleplan. I 1945 fremsættes et forslag til en ny skoleplan. Man foreslog 3 treklassede skoler i kommunen med 7 lærerkræfter. I januar 1947 indstiller skoleudvalget, at der bygges en centralskole og 3 forskoler. Carl Sørensen foreslog imidlertid, at der blev bygget 2 hovedskoler: én i Ledøje, én i Smørum med 2 forskoler: én i Hove og én i Smørumnedre.

Ved afstemningen i sognerådet stemte 7 medlemmer for én centralskole, medens 2 medlemmer: Carl Sørensen og Hans Pedersen (Borgerlisten), stemte for to hovedskoler. Mindretallet begrundede deres standpunkt med, at skolevejen blev for lang. Med to hovedskoler ville kun få elever få mere end 3½ km til skole, og derved sparedes udgift til befordring. Selvom det ville blive dyrere at bygge to skoler, ville det i det lange løb blive det billigste. Desuden mente Carl Sørensen, at med bygning af kun én centralskole var der slet ikke taget højde for den forventede udvikling i kommunen. Resultatet blev, at centralskolen skulle bygges mellem de to byer. En mark ved Korsvejen (Råbrovej/Skebjergvej) blev udset til formålet, og i 1947 godkendte amtets skoledirektion købet af jorden. Der skulle gå endnu 12 år før Centralskolen kunne tages i brug.

Foreningen runder de 35 år.

Foreningen var i en rolig gænge med Marius Rasmussen som formand. Medlemstallet toppede i 1948 med 143 medlemmer.

Jubilæumsfesten afholdtes søndag den 25. juli 1948 på Smørum Kro.

*Marius Rasmussen
foreningens formand
1944-1952*

Minister Jens Smørum, kredsens formand: Borgmester Wm. Villumsen, Roskilde, og kredsens folketingsmedlem, minister Fanny Jensen talte ved festen. Æresmedlemmer Niels Pedersen og Hans Clausen deltog.

Udskiftning i bestyrelsen

I 1951 ophørte Aksel Hansen efter 9 år sit hverv som næstformand i foreningen og Viggo Bagge efter 10 år som foreningens kasserer. Carl Rasmussen blev valgt både som ny næstformand og kasserer.

Året efter afgang Marius Rasmussen som foreningens formand efter i 8 år at have ledet foreningen.

Han fortsatte dog sit arbejde for partiet som medlem af sognerådet, hvortil han blev valgt i 1946 og frem til 1954, hvor han flyttede fra kommunen.

Som ny formand valgtes Helge Nielsen.

Sognerådsvalg 1954

I 1953 kom en ny valglov. Valgretsaldere blev ændret til 23 år. Betingelsen af en vis tids ophold i kommunen for at kunne opnå stemmeret bortfaldt. Ligeledes bortfaldt bestemmelsen om, at man skulle være pålignet skat. Også reglerne for sletning på valglisten lempedes.

Partiet opstillede flere nye kandidater, bl.a. lærer Niels Poulin Nielsen. Partiet opnåede 4 mandater: Carl Sørensen, N. Poulin Nielsen, Aksel Hansen og Carl Rasmussen.

På generalforsamlingen i 1955 mindedes man Carl Sørensen, der var afgået ved døden, 66 år gammel.

En lang karriere i partiets tjeneste var hermed afsluttet. Carl Sørensen blev valgt som formand for partiforeningen i 1917 for en 4-årig periode og igen 1926 for en ny 4-årig periode. Men den største indsats gjorde han

*Carl Sørensen
valgt til sognerådet
1921-1955*

i sognerådsarbejdet, hvortil han blev valgt i 1921. Han var medlem af sognerådet i 34 år indtil sin død. Fra 1937 var han valgt som næstformand i sognerådet og gruppeformand for Socialdemokraterne. Han havde i disse år et godt samarbejde med den borgerlige fløj, især med sognerådsformand S. P. Sørensen (Borgerlisten). Anna Skov indtrådte som suppleant og blev hermed den første kvinde i sognerådet. N. Poulin Nielsen blev ny næstformand.

Lærer N. Poulin Nielsen meldte sig i 1962 ud af partiet efter uro på skolen omkring besættelse af skoleinspektørstillingen på Centralskolen efter godt 8 års arbejde i den socialdemokratiske gruppe. Han blev i sognerådet valgperioden ud. Ved sognerådsvalet i 1966 opstillede han på en tværpolitisk liste.

I 1958 blev Elis Grøndahl valgt til formand. Hermed gik foreningen igen ind i en mere rolig periode. Fra 1952-58 havde foreningen haft tre formænd. Også blandt bestyrelsens øvrige medlemmer havde der været stor udskiftning. Foreningen mistede en del af sine medlemmer i denne periode fra 143 i 1948 til 98 medlemmer i 1958. Ved kommunevalget 1946 var 70% af de, som stemte på partiet, også medlem af partiforeningen. I 1958 var procenten 36.

Ved sognerådvalget i 1958 fik Socialdemokraterne fire mandater. Fra venstre: N. Poulin Nielsen, overtog gruppeformandsposten efter Carl Sørensen, Elis Grøndahl, Helge Nielsen og Aksel Hansen, nyvalgte.

50 års jubilæum

Foreningen fejrede den 19. juli 1963 sit 50 års jubilæum med en fest på Smørum kro. Trods op- og nedgange i medlemstallet havde foreningen ved jubilæet 101 medlemmer, det samme antal som ved 10-års jubilæet og 25-års jubilæet. Men set i forhold til befolkningstilvæksten må det erkendes at tilslutningen til vælgerforeningen burde være bedre. Det var en udvikling, der sås generelt for vælgerforeningerne i hele landet. Tilslutningen til de politiske partiforeninger kulminerede i 1950'erne. Efter 1960 har medlemskab af en partiforening været for nedadgående. Det betød dog ikke,

at befolkningen ikke var politisk interesseret, stemmeprocenten ved folketingsvalgene var stigende. TV erstattede interessen for deltagelse i politiske møder. Det er dog utilfredsstillende for demokratiet, at så få har indflydelse på, hvem der opstilles til valgene, ligesom også rekrutteringsgrundlaget er begrænset.

I 1964 vælges Peter Storgård til formand. Foreningens studiekreds i 1966 i kommunalkendskab måtte henlægges til "dagligstueplan", da kun 12 havde tilmeldt sig. Juletræsfesten i 1966 blev aflyst, medlemmerne havde for få børn.

Til gengæld var der større tilslutning til foreningens bankospil, der afholdtes hver fredag i vintermånederne. Bankospillene gav pænt overskud, der brugtes til forskellige formål. Bl.a. modtog Idrætsforeningen 800 kr., ligesom foreningen bekostede at udsende et eksemplar af Grundloven til alle 21-årige.

Socialdemokraterne tabte 2 mandater ved kommunevalget. Elis Grøndahl og Peter Storgaard blev valgt.

I 1967 besluttedes det, at invitere børnene til juletræs-fest ved at indkøbe dem hos Idrætsforeningen.

Selvom der var for få børn blandt medlemmerne, til at foreningen selv kunne arrangere julefest, skulle de, der var, ikke gå glip af en fest. De ældre blev der også tænkt på. Der afholdtes nytårsfest, hvor fhv. minister Jens Smørum talte. Festen arrangeredes i fællesskab med den konservative vælgerforening.

På generalforsamlingen i 1968 besluttedes det at udvide bestyrelsen til 9 medlemmer og at vælge et forretningsudvalg på 5 medlemmer. Jens E. Christensen indtrådte i bestyrelsen og valgtes som næstformand og 2 år efter overtog han formandsposten efter Peter Storgaard, en post han besad i 4 år, hvorefter han var medlem af sognerådet i 8 år.

Som et nyt initiativ besluttede bestyrelsen at udsende en informationsfolder til alle husstande i Ledøje-Smørum kommune.

Den 1. januar 1969 omdeltes det første nr. "NYT fra Ledøje-Smørum". Bladet udkom gennem 4 år med Jens E. Christensen som redaktør. Venstre responderede med også at udsende et lokalblad, og man enedes om at lade bladene udkomme hver anden måned skiftevis. På den måde kunne man orientere borgerne bedst muligt om arbejdet i sognerådet.

Ledøje-Smørum kommune var i rivende udvikling.

Sognerådet gjorde, hvad de kunne for at få byggeri sat i gang, så kommunen ikke blev sammenlagt med en anden kommune, fordi den var for lille. Regeringen havde i 1967 nedsat en kommunalreformkommission. De mange nye opgaver, der var pålagt kommunerne, gjorde det svært især for de små kommuner.

Kommunalreformen 1970

Gennem 60'erne havde Danmark haft højkonjunktur, og med den kom flere krav fra borgerne i velfærdstatten om offentlige serviceydelser. Lovgivningens mange krav og opgaver nødvendiggjorde kommuner af en vis størrelse for at sikre et serviceniveau i henhold til statens forventninger. Kommunalreformen skulle træde i kraft fra 1. april 1970. Hele processen endte med at de eksisterende købstads- og sognekommuner blev reduceret fra ca. 1300 til 277 primærkommuner.

Hvordan skulle det gå for Ledøje-Smørum kommune? Kommunalreformkommissionens forslag var en sammenlægning med Sengeløse kommune eller Ballerup-Måløv kommune. Ledøje-Smørum kommune ønskede at forblive som selvstændig kommune. Hverken Sengeløse eller Ballerup-Måløv kommune var interesseret i en sammenlægning.

1971-2003: En kommune i udvikling, kamp for selvstændighed

Kommunalbestyrelsen kunne ikke godkende reformkommissionens forslag om sammenlægning med Ballerup-Måløv kommune. Borgerne måtte involveres. Alle idræts-, grundejer- og politiske foreninger bakkede op om ønsket om at bevare kommunens selvstændighed. En gruppe af foreningsformænd kæmpede for sagen. Der blev afholdt en beboerafstemning, der viste, at 94,7% af de afgivne stemmer sagde nej til sammenlægning med

Sognerådsvalgene fra 1943-1970

	1943	1946	1950	1954	1958	1962	1966	1970
	Stemmer/mandater							
Socialdemokratiet	138/3	203/3	191/3	219/4	270/4	365/4	240/2	442/3
Det radikale Venstre	56/1	58/1	48/1	39/0	45/0	27/0		
Ledøje Borgerliste	65/1	102/2	86/1	79/1	89/1			
Smørum Borgerliste	170/4	174/3	166/3	118/2	181/3			
De konservative			96/1	140/2	111/1	111/1	290/3	580/4
Venstre 1.						70/1	101/1	342/2
Venstre 2.						74/1	79/1	
Venstre 3.						115/1	76/0	
Borgerlisten						75/1		
Tværpolitisk liste							273/2	
Socialistisk Folkeparti								67/0
Stemmeprocent (afrundet)	73	83	80	74	77	78	81	75
Afgivne/godkendte stemmer	431	538	587	596	701	844	1069	1452
Valgberettigede	587	646	735	801	911	1081	1324	1931

I hele perioden fra 1925 til 1966 har magtfordelingen blandt sognerådets 9 medlemmer været den samme.

Socialdemokraterne har haft tre mandater. De radikale har haft et mandat. Hvis de radikale ikke har opnået valg har socialdemokraterne i stedet fået fire mandater.

De borgerlige har gennem årene opstillet flere lister fra en til fem, og det er vel udtryk for at opstillingen til sognerådsvalet har været meget personrelateret. Ved listeforbund har den borgerlige fløj dog kunnet fremtræde samlet med fem mandater, og dermed fået flertallet i sognerådet.

Efter valget i 1970 sker der en ændring, da de 2 borgerlige partier Venstre og Konservative skilles. Dette giver socialdemokraterne større indflydelse, idet de med deres mandater ved konstitueringsaftalerne får mulighed for at indgå aftaler, der tilgodeser socialdemokraternes politiske mål. Særligt aftaler om udvalgsformandsposter har haft vægt.

Ballerup-Måløv kommune. Stemmeprocenten var 77,8. Borgerne protesterede mod sammenlægningen ved aktioner ved kommunegrænsen, og Borgergruppen kontaktede en række af folketingets medlemmer.

I november 1973 blev der udskrevet folketingsvalg, og

lovforslaget faldt. Vi fik et regeringsskifte. Hartling (V) dannede en mindretalsregering. Lovforslaget gennemfremstattes, og Folketinget vedtog den 7. februar 1974, at Ledøje-Smørum kunne fortsætte som selvstændig kommune. Kampen lykkedes.

70'erne.

Det blev en turbulent tid for socialdemokraterne og partiforeningen.

Spørgsmålet om kommunesammenlægning eller selvstændighed gav anledning til mange diskussioner. Flere i partiforeningen mente, at det kunne blive en hård økonomisk byrde at fortsætte som selvstændig kommune, hvis der skulle leves op til det forventede serviceniveau, og at en sammenlægning med Sengeløse kommune blev nødvendig. En sammenlægning med Ballerup-Måløv ønskede man ikke.

I marts 1973 sluttede foreningen op om selvstændighedskampen.

Den socialdemokratiske indenrigsminister Egon Jensens behandling af "selvstændighedssagen" fik den konsekvens, at viceborgmester Peter Storgaard meldte sig ud af partiet efter 40 års medlemskab, heraf 7 år i sognerådet/kommunalbestyrelsen, 13 år som bestyrelsesmedlem og 6 år som partiforeningens formand. Dette gav problemer i kommunalbestyrelsesgruppen, idet der ikke var enighed om, hvorvidt Peter Storgaard fortsat kunne deltage i gruppemøderne. Bestyrelsen var indstillet på et samarbejde med Peter Storgaard og de to tilbageværende medlemmer indtil valget. Der var ikke enighed i gruppen, idet et medlem mente det var i strid med vedtægterne. Gruppeformanden Elis Grøndahl måtte senere erkende, at der ikke var tale om nogen "gruppe" i kommunalbestyrelsen. Det var ikke muligt for dem at etablere et samarbejde. Umiddelbart inden valget i 1974 udmeldte Elis Grøndahl sig også af partiet efter 16 år i sognerådet. Peter Storgaard opstillede på Frihedslisten ved valget i 1974.

Hele forløbet omkring selvstændighedskampen, men også folkeafstemningen om medlemskab af EF, forårsagede flere udmeldelser af partiet, men en ekstraordi-

*Peter Storgaard
foreningens formand
1964-1970*

nær agitation skaffede nye medlemmer. Medlemstallet øgedes i 70'erne fra 93 til 125. Partiforeningen skiftede formand 4 gange i dette 10-år. Jens E. Christensen, Bent Lui Nielsen, Ove Løfberg og Preben Flenting havde på skift formandsposten.

Selvstændighedskampen gav en særlig politisk interesse for arbejdet i kommunalbestyrelsen og arbejdet i partiforeningen ændrede sig væsentligt i disse år. De sociale arrangementer gled ud, og det politiske arbejde blev forstærket, bl.a. nedsatte bestyrelsen en række baggrundsgrupper, der diskuterede de politiske mål og udarbejdede partiforeningens kommunalpolitiske program.

Byrådsvalg 1978 og konservativ borgmester

Socialdemokraterne fik et flot valg og gik fra 2 til 5 mandater. Ved forhandlingerne lykkedes det for Socialdemokraterne ved at pege på De konservatives borgmesterkandidat Elin Jacobsen at få 1. viceborgmesterposten, to pladser i økonomiudvalget, formandsposter i det sociale, det kulturelle udvalg og i planlægningsudvalget. En aftale der var yderst tilfredsstillende, da den reelle indflydelse ligger i udvalgsformandsposterne.

Foreningens 65 års jubilæum i 1978 blev fejret på Søagerskolen. Statsminister Anker Jørgensen og hans hustru Ingrid deltog som æresgæster. Ved festen gav Poul Heide en historisk oversigt over kommunen og den socialdemokratiske forening, herunder en særlig omtale af Jens Smørum og hans store indsats. Ove Løfberg talte på byrådsgruppens vegne, og borgmester Burchardt, Ballerup, kunne fortælle om dengang han for 40 år siden deltog i foreningens 25 års jubilæum.

Preben Flenting efterfulgte Ove Løfberg som formand. En post han bestred i 6 år. Bestyrelsen besluttede at udgive et lokalt medlemsblad "A.sted", der udkom 4 gange årligt, heraf 1 gang omdelt til alle borgere i kommunen for at synliggøre Socialdemokratiets politik. Foreningen talte i 1978 125 medlemmer. Det var kun 11% af partiets stemmetal ved kommunevalget.

Partiforeningen arrangerede teaterture, besøg på Christiansborg og TV-byen, møder med indlæg fra medlemmer af regering, folketing og fagbevægelse for at aktivere medlemmerne.

Som forberedelse til næste kommunalvalg og for at kunne opstille velkvalificerede kandidater afholdt foreningen en studiekreds i kommunalplanlægning og -forvaltning.

Partiforeningen i 80'erne

Foreningen fejrede sit 70 års jubilæum ved en reception den 13. juli 1983 i Smørum gamle Skole, og en fest i august måned på Boesagerskolen. Socialdemokratiets formand Anker Jørgensen holdt festtalen. Kredsens folketingsmedlem Helle Degn, kredsformanden Jørgen Stærke og Ballerups socialdemokratiske forenings formand Jørgen Osterkrüger deltog som særligt indbudte. Sanggruppen "Røde Knuder" underholdt.

Preben Flenting må gå af som formand i 1984 af ar-

bejds- og helbredsmæssige årsager, og Irene Pedersen tager over.

Borgmesterskifte

Ved kommunevalget 1985 kunne Venstre og De konservative ikke blive enige om, hvem der skulle have borgmesterposten. Ved konstitueringsforhandlingerne lykkedes det for S og SF at indgå en samarbejdsaftale med Venstre om forøgelse af driftsbudgettet for den næste 4-årige valgperiode. John Petersen fik borgmesterposten, SF fik 1. viceborgmesterposten ved Bent Belling. Socialdemokraterne fik formandsposten for Det sociale udvalg og Teknisk Udvalg. I 1987 valgte Bent Belling at udmelde sig af SF og tilsluttede sig Socialdemokraterne.

Ved kommunevalget 1985 blev Irene Pedersen valgt til byrådet, og John Strandtoft Jørgensen overtog herefter ledelsen af foreningen.

Partiforeningen arbejdede støt og roligt. Bestyrelsen deltog i de årlige møder i amts- og kredsrepræsentantskabet og i kongresser.

En fast tradition var - og er - 1. maj arrangementet på Tapeten i Ballerup med flaghejsning, morgenkaffe, politiske taler, fællessang og kammeratligt samvær, ligesom en årlig konference afholdes om kommunal- og landspolitiske emner lokalt eller på Stavsnæs i Sverige. Før byrådsmøderne mødes medlemmerne med gruppen og debatterer de emner, der skal behandles i byrådet. Det mest krævende arbejde for bestyrelsen er forberedelserne til både folketingsvalg, valg til EU-parlamentet og kommunevalgene.

Socialdemokratiet i Ledøje-Smørum fejrede 75 års jubilæum ved en reception den 13. juli i Konfirmandhuset med efterfølgende jubilæumsfest den 3. september 1988

i Ledøje Forsamlingshus. Formanden udtrykte i fest-talen bl.a. ønske om at få egne lokaler til rådighed, et politisk kraftcenter.

Formænd for Socialdemokratisk Forening

1913-1917	Carl Strømland
1917-1921	Carl Sørensen
1921-1923	Jørgen Jørgensen
1923-1926	Søren A. Felstedt
1926-1930	Carl Sørensen
1930-1932	N. P. Nielsen
1932-1942	Lauritz Nielsen
1942-1944	Chr. Seiberg
1944-1952	Marius Rasmussen
1952-1954	Helge Nielsen
1954-1956	Aksel Hansen
1956-1958	Carl Rasmussen
1958-1964	Elis Grøndahl
1964-1970	Peter Storgaard
1970-1974	Jens E. Christensen
1974-1977	Bent Lui Nielsen
1977-1978	Ove Løfberg
1978-1984;	Preben Flenting
1984-1986	Irene Pedersen
1986-	John Strandtoft Jørgensen

90'erne

Ved kommunevalget i 1993 tabte socialdemokraterne to mandater. Det gav grund til selvransagelse. Umiddelbart inden valget meddelte Jørgen Guldborg, gruppeformand og borgmestercandidat, at han ikke genopstillede og meldte sig ud af partiforeningen. Erik Ziegler havde også meldt sig ud af partiet inden valget. Begge var tidligere medlemmer af byrådet, og det gav anledning til læserbreve i lokalavisen. Dette var måske med til at skade partiets omdømme, og forplumre valg-

*John Strandtoft Jørgensen
foreningens formand siden
1986*

kampen. Sagen viste pressens indflydelse på debatten med dens valg af ”optagne” indlæg.

Efter valget blev der rejst kritik af partiforeningens bestyrelse og dens håndtering af valgkampen. Bestyrelsen stillede sit mandat til rådighed på en ekstraordinær generalforsamling. Ved en afstemning fik bestyrelsen dog solid opbakning.

I 1995 døde Ove Løfberg pludselig og partiet mistede sin gruppeformand og en markant person, der havde sat sit store præg på det politiske arbejde. Bent Belling blev ny gruppeformand og Gunhild Olsen indtrådte som suppleant.

Mulighederne for indflydelse i byrådet var begrænset. Gruppens ændringsforslag til budgetterne vandt ingen tilslutning.

Ny borgmester

Inden kommunevalget i 1997 ønskede den socialdemokratiske gruppe ikke at indgå aftale med nogen af de øvrige partier. For den var det ikke et spørgsmål om, hvem man samarbejdede med, men hvad der kunne samarbejdes om. Det var vigtigt for Socialdemokraterne at få bedret daginstitutionsområdet for at leve op til regeringens mål om pladsgaranti. Skolerne havde brug for

Socialdemokratiske kandidater til byrådsvalget 1993. Fra venstre: Leif Nicolaisen, Gunhild Olsen, Eva Hansen, Bent Belling, Ove Løfberg, Hanne Pedersen, Ole Mau, Karen Schlichting, Tonny Jensen og Henrik Wolfhagen.

flere ressourcer til undervisningsmidler og lærertimer. Straks efter valget gik forhandlingerne i gang om et politisk indhold for den næste periode. Det lykkedes at få en tilfredsstillende aftale med SF, De konservative og Forældrelisten. Forhandlingerne om de politiske poster kunne herefter bringes på plads. De konservative overtog borgmesterposten ved Jens Jørgen Nygaard og Bent Belling blev 1. viceborgmester og formand for det sociale udvalg. Henrik Wolfhagen blev formand for Kulturelt udvalg.

Valget 2001 blev et kanonvalg for De konservative, der gik fra 3 til 8 mandater.

Samarbejdet med De konservative og Forældrelisten havde været konstruktivt, og de politiske opgaver var blevet løst i en god og fordragelig tone. Inden valget var det aftalt, at Socialdemokraterne ville få 2 formandsposter, såfremt det lykkedes igen at indgå en politisk aftale. Bent Belling fortsatte som formand for Det sociale udvalg og Margit Enderlein blev formand for Kulturelt udvalg. Henrik Wolfhagen genopstillede ikke ved dette valg.

Ved budgetforhandlingerne for 2003 var der uenighed om politikken i SF. Det resulterede i, at Flemming Hoff Kjeldsen, efter 12 år som SF's repræsentant i byrådet, meldte sig ud af partiet. Han meldte sig senere ind i Socialdemokratiet, og indgik i gruppen og fortsatte som medlem af Teknisk udvalg.

Bestyrelsen i den 90 år gamle forening

John Strandtoft blev valgt som formand i 1986 og har siden da stået i spidsen for partiforeningen. Sammen med Hanne Pedersen, som kasserer fra 1973-2002, hvor hun fraflyttede kommunen, Leif Nicolaisen, Per Frederiksen og Bent Pedersen har de været den faste stamme i bestyrelsens arbejde. Medlemstallet var i 1990 109

medlemmer, det var 7,4% af de socialdemokratiske stemmer ved kommunalvalget. På landsplan var procenten 6. I 2003 havde foreningen 94 medlemmer.

Vælgerforeningerne har gennem årene ændret karakter. De første år havde foreningen en social karakter, der arrangeredes fester, udflugter, studiekredse m.v. I dag har vælgerforeningerne primært den funktion at opstille kandidater til valg. Det betyder dog ikke, at borgerne ikke er politisk interesserede, men man organiserer sig mere efter særinteresser, f. eks. i skolenævn, i daginstitutionens bestyrelse, i grundejerforening, i gymnastikforening og på lands- og verdensplan i forskellige interesseorganisationer.

Kommunevalgene fra 1974 - 2001

	mandater							
	1974	1978	1981	1985	1989	1993	1997	2001
Socialdemokratiet	2	5	4	5	5	3	4	2
Det Radikale Venstre	1		1	0	0			0
Socialistisk folkeparti	1	1	2	2	2	2	1	1
Forældrelisten							1	
	4	6	7	7	7	5	6	3
I % af mandater (afrundet)	31	40	47	47	47	33	40	20
De konservative	2	3*	4*	6	6	4	3*	8*
Venstre	5*	5	3	2*	2*	6*	6	4
Aktivgruppen	1							
Samlingslisten	1	1	1	0				
	9	9	8	8	8	10	9	12
I % af mandater (afrundet)	69	60	53	53	53	67	60	80
Mandater I alt	13	15	15	15	15	15	15	15
*besætter borgmesterposten								

Byrådsgruppen 2004. Fra venstre: Bent Belling, gruppeformand, Margit Enderlein og Flemming Hoff Kjeldsen

Den socialdemokratiske vælgerforening har gennem 90 år ikke opnået at få flertal i byrådet, men gennem samarbejde og forhandlinger er det lykkedes partiet at få gennemført en række af sine mål for børn og unge, de ældre, for skolen, kultur- og fritidslivet. Man har arbejdet for, at der blev bygget boliger både til unge og ældre, og at borgerne har et trygt og sikkert miljø.

Socialdemokratiske medlemmer af sogneråd/byråd

- 1909 Carl Strømblad
- 1913
- 1917 Carl Strømblad, Jens Sørensen
- 1921 Jens Sørensen, Carl Sørensen, Anton H. Jacobsen
- 1925, Jens Sørensen, Carl Sørensen, Julius Larsen
- 1929 Jens Sørensen, Carl Sørensen, Julius Larsen, Jens Nielsen
- 1933 Carl Sørensen, Niels Petersen, H. P. Nielsen
- 1937 Carl Sørensen, Aage Kinzi, H. P. Nielsen/Viggo Bagge

- 1943 Carl Sørensen, Chr. Jacobsen, Børge Andersen
- 1946 Carl Sørensen, Marius Rasmussen, Aksel Hansen
- 1950 Carl Sørensen, Marius Rasmussen, N. G. Heede
- 1954 Carl Sørensen/Anna Skov, N. Poulin Nielsen, Aksel Hansen, Carl Rasmussen
- 1958 N. Poulin Nielsen, Elis Grøndahl, H. O. Nielsen, Anna Skov/Aksel Hansen
- 1962 N. Poulin Nielsen, Elis Grøndahl, Karen Olsen, Mary Andersen
- 1966 Elis Grøndahl, Peter Storgaard
- 1970 Peter Storgaard, Elis Grøndahl, Esther Eriksen/Jan Hilstrøm

Byrådet udvides til 13 medlemmer

- 1974 Jens E. Christensen, Preben Lassen
- 1978 Ove Løfberg, Jens E. Christensen, Eva Hansen, Preben Lassen, Erik Ziegler

Byrådet udvides til 15 medlemmer

- 1982 Erik Ziegler, Ove Løfberg, Eva Hansen, Per Billesø
- 1986 Erik Ziegler, Ove Løfberg, Eva Hansen, Irene Pedersen, Jørgen Guldborg
- 1987 *Bent Belling**
- 1990 Jørgen Guldborg, Ove Løfberg, Eva Hansen, Irene Pedersen/Bent Belling, Gunhild Olsen
- 1994 Ove Løfberg/Gunhild Olsen, Bent Belling, Henrik Wolfhagen
- 1998 Bent Belling, Margit Enderlein, Gunhild Olsen, Henrik Wolfhagen
- 2002 Bent Belling, Margit Enderlein, *Flemming Hoff Kjeldsen***
- * Bent Belling valgt af SF, okt. 1987 til S
- ** Flemming Hoff Kjeldsen valgt af SF, marts 2003 til S

Billedmateriale

Indkaldelse til stiftende generalforsamling: Københavns Amts Socialdemokrat den 17. juli 1913 (ABA).

Carl Strølblad: udsnit af billede af sognerådet 1917-1920 (Ledøje-Smørum Lokalarkiv).

Jens Sørensen (Smørum): udsnit af billede af sognerådet 1917-1920 (Ledøje-Smørum Lokalarkiv).

Socialdemokratisk Forenings fane: Foto Fredi Paludan Bentsen.

Marius Rasmussen, udsnit af billede af sognerådet 1949 (Ledøje-Smørum Lokalarkiv).

Carl Sørensen: udsnit af billede af sognerådet 1954 (Ledøje-Smørum Lokalarkiv).

N. Poulin Nielsen, Aksel Hansen, Helge Nielsen,

Elis Grøndahl: udsnit af billede af sognerådet 1958-1961 (Ledøje-Smørum Lokalarkiv).

Peter Storgaard (Ledøje-Smørum Lokalarkiv).

Kandidaterne ved kommunalvalget 1993

John Strandtoft Jørgensen. Foto Fredi Paludan Bentsen.

Byrådsgruppen 2004. Foto Fredi Paludan Bentsen.

Kilder

Socialdemokratisk forenings forhandlingsprotokoller.

Københavns Amt Socialdemokraten 1912 – 1934. Ledøje-Smørum kommunes forhandlingsprotokoller for sogneforstanderskabet/sogneraadet 1915-1967 (Landsarkivet for Sjælland).

Statistiske Meddelelser 1909 - 1981.

Statistisk Årbog.

Kommunal Årbog 1946 – 2002.

Åse Kannov: Selvstændighedskampen 1972-74 (Ledøje-Smørum Lokalarkiv).

Litteratur

Bente Dahl-Hansen: De stred sig frem (Socialdemokratiet og Ballerup 1892-1992).

Jens Smørum: Vejen jeg gik og mennesker jeg mødte.

Henning Grelle: Under de røde faner.

Harald Jørgensen: Lokaladministrationen i Danmark (1919-1970).

Jørgen Elklit: Fra åben til hemmelig afstemning.

Thomas Pallesen: Den vellykkede kommunalreform og decentraliseringen af den politiske magt i Danmark.

F.L. Fauk: Søgerskolen længe leve (Søgerskolen 40-års jubilæum).

Stationsbyen Ledøje - eller da jernbanen ikke kom denne vej

Af Bent Jespersen

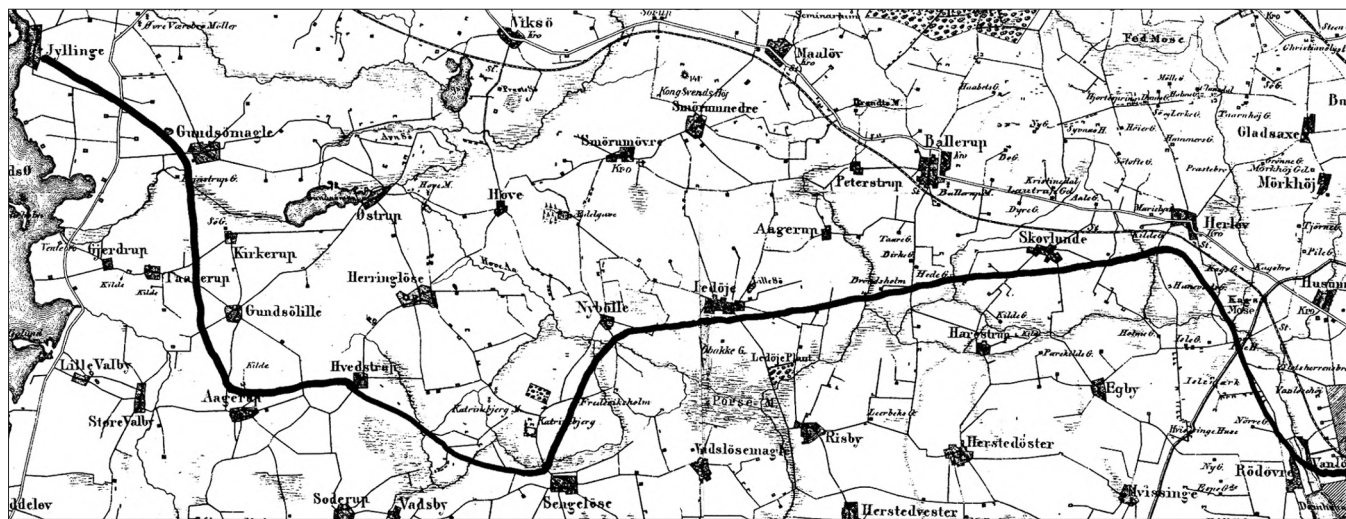
Det lyder i dag utroligt, men for hundrede år siden var det ved at blive aktuelt.

Jeg læste en artikel i en bog om Risby, hvor det fortæltes, at der skulle være en jernbane til Jyllinge gennem Risby og Herstedøster. Så var det vel naturligt, at banen skulle gå i nærheden af Ledøje, og om dette handler min beretning.

Det var forfatteren og journalisten Carl Simonsen, der den 11. Februar 1904 ansøgte om koncession på en jernbane fra Vanløse, gennem Rødovre, syd om Herlev, over Ledøje, syd om Smørum, gennem Sengeløse, Hvedstrup, Ågerup, Gundsømagle og Jyllinge, i alt 50 km bane-strækning.

Jyllinge var dengang et lille idyllisk fiskerleje med mulighed for færge til Hornsherred. Måske var det en anden mulighed for ferieområde for København i stedet for Øresundskysten.

Banen var præget af den under anlæg værende Slangerbane, og jernbanekommissionen så velvilligt på sagen, alligevel blev planen først vedtaget af folketinget 27. maj 1908, dog uden statsstøtte, men i en mere direkte linieføring på 30,6 km. Der var i de følgende år mange problemer, bl.a. om gennemskæring af Encientelinien (Husumvolden), som de militære myndigheder stadig syntes havde forsvarsmæssig betydning.

Vanløse-Jyllingebanens linieføring som foreslået i 1904. Linieføring indtegnet af Bent Jespersen

Banen skulle drives uden statsstøtte, men med eneretsbevilling (bevilget i 1909), hvor der bl.a. står følgende i loven:

Anlægskapitalens tilvejebringelse, befodringsplaner, økonomi, brug af udenlandsk arbejdskraft, forbud mod søn- og helligdagsarbejde ved anlægget, forsikring af arbejdere og ansatte ved banedriften. Banen skal åbnes i hele sin udstrækning senest 4 år efter enerettens meddelelse. Staten har ret til efter 25 år at overtage banen ved særlige bestemmelser om vederlag.

Banens længde skulle nu være 30,6 km med færre stationer. Der var 7000 indbyggere i banens opland, d.v.s. 230 indbyggere pr. banekilometer, samt Københavns befolkning.

Carl Simonsen skriver i sine erindringer, at han en dag stod med 2 millioner kroner til at bygge banen for, et

beløb som København og Roskilde amter samt de syv kommuner langs banelinien havde bevilget.

Men sådan kom det jo ikke til at gå.

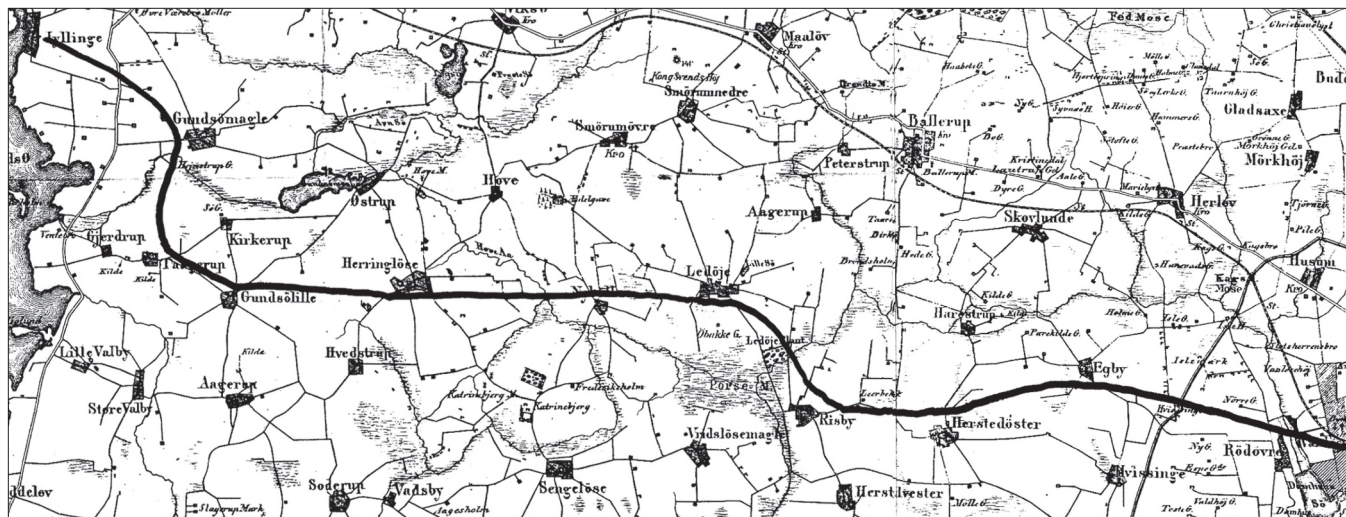
Desværre er der ikke bevaret indkomne breve og papirer på Landsarkivet, men der er dog en forhandlingsprotokol, hvor sognerådets behandling af sagen kan følges. Det skal bemærkes, at det følgende kun er uddrag af protokollerne.

Sognerådsmøde den 18. august 1908.

Spørgsmål om at tegne garantibeløb Vanløse – Jyllingebanen. Kommunen påtager sig en garanti på 175.000 kroner, på betingelse af, at de i jernbanen mest interesserede beboere, sikrer kommunen en undergaranti på 50.000 kroner.

Sognerådsmøde den 22. april 1909.

Til at tiltræde udvalget valgtes Chr. L. Hansen, Nybølle og I. Hansen Ledøje

Vanløse-Jyllingebanens linieføring som foreslået i 1908. Linieføring indtegnet af Bent Jespersen

Sognerådsmøde den 18. juli 1910

I anledning af skrivelse Jyllinge-Husumbanen (det hedder den nu) vedtoges det ikke at vælge flere medlemmer herfra til repræsentationen.

Sognerådsmøde den 23. marts 1911

Her behandles en skrivelse vedr. loven om jernbaneskyld og undergarantier. Det vedtoges at besvare spørgsmålet bekræftende.

Sognerådsmøde den 24. maj 1912

Et andragende fra banekomiteen om at anlæg stilles i bero indtil videre, eventuelt en ny forhandling med sognerådene i oplandet om banens anlæg. Det vedtoges med fem stemmer mod fire at henlægge andragendet

Sognerådsmøde den 30. november 1912

Her behandles en skrivelse fra banekomiteen om at frafalde stationsbeliggenheden samt andre ting. Det vedtoges med fem stemmer mod fire at imødekomme andragendet.

Sognerådsmøde den 12. maj 1914

Andragende fra gårdejer Chr. Hansen, Nybølle om at få undergarantien forandret fra 4/5 til 3/4 af den samlede ejendomsskyld i Ledøje, Nybølle og Edalgave. Sognerådet vedtog at fastholde 4/5.

Samme møde

Her tales om garanti på 175.000 kr. og betingelse fra den kommunale kreditforening.

Da den undergarantitegning, der er en betingelse for kommunens garantitegning over for banen, ikke er gået i orden på nuværende tidspunkt, vedtoges det at udsætte sagen.

Sognerådsmøde den 1. august 1914

Skrivelse fra komiteen om overskridelse af resolutionsfristen.

Resolutionen henstiller til sognerådet om at komme til forståelse med undergaranterne ellers anlægger forretningsudvalget på komiteens vegne skadeerstatningssag mod Ledøje-Smørum sogneråd. Forretningsudvalget er villig til saglig og venskabelig

Har Ingeniøren Ret i, at der til en Taastrup—Gundsømagle—Øl, stykke Bane kan opnaas Statens Støtte med indtil Halvdelen af Garantisummen, maa der sikkert til Jyllinge—Vanløse Banen ogsaa kunne opnaas Støtte fra Staten til dennes Garantisum. Folkethingsmand Carl Jørgensen, Værrebro, der er Formand for Komiteen, bør have sin Opmærksomhed henvendt herpaa og saa snart som muligt sammenkalde Komiteen til Møde for paa denne Maade at søge Banen gennemført. Man maa jo give Ingeniør Arbøl Ret i, at Egnen trænger haardt til en Bane, i Særdeleshed naar den som Jyllinge—Vanløse Banen føres lige direkte til København.

C. Ludvigsen,
Medlem af Jernbanekommissionen.

Der er også andre steder, hvor interessen for banen er stor. I "Københavns Amts Socialdemokrat" den 16. marts 1920 findes en artikel om forskellige jernbaner og her er Vanløse-Jyllingebanen nævnt.

forhandling inden den 21. august. Det blev vedtaget at forfatte et nyt udkast til deklaration, som sognerådsmedlemmerne fra Ledøje og Nybølle påtog sig at forelægge til underskrift for beboerne.

Det ser nu ud til at jernbanen ikke lader sig realisere i øjeblikket.

Foregangsmanden Carl Simonsen skriver i sine erindringer om dette: ”Det var en dum bestemmelse vedtaget af Ledøje-Smørum sogneråd vedrørende en undergaranti

for sognets kaution, at garanterne skulle eje 3/4 af sognets hartkorn, men det kunne ikke skaffes medmindre Tutein (godsejer på Edelgave) gik med og han ville ikke. Han ville end ikke tale med ingeniøren og mig.”

1. verdenskrigs udbrud i august måned 1914 var sikkert også årsag til at banen ikke blev til noget.

Jernbanen var dog ikke skrinlagt af hverken Carl Simonsen og jernbanekommisionen, så i sognerådsprotokollen står der videre:

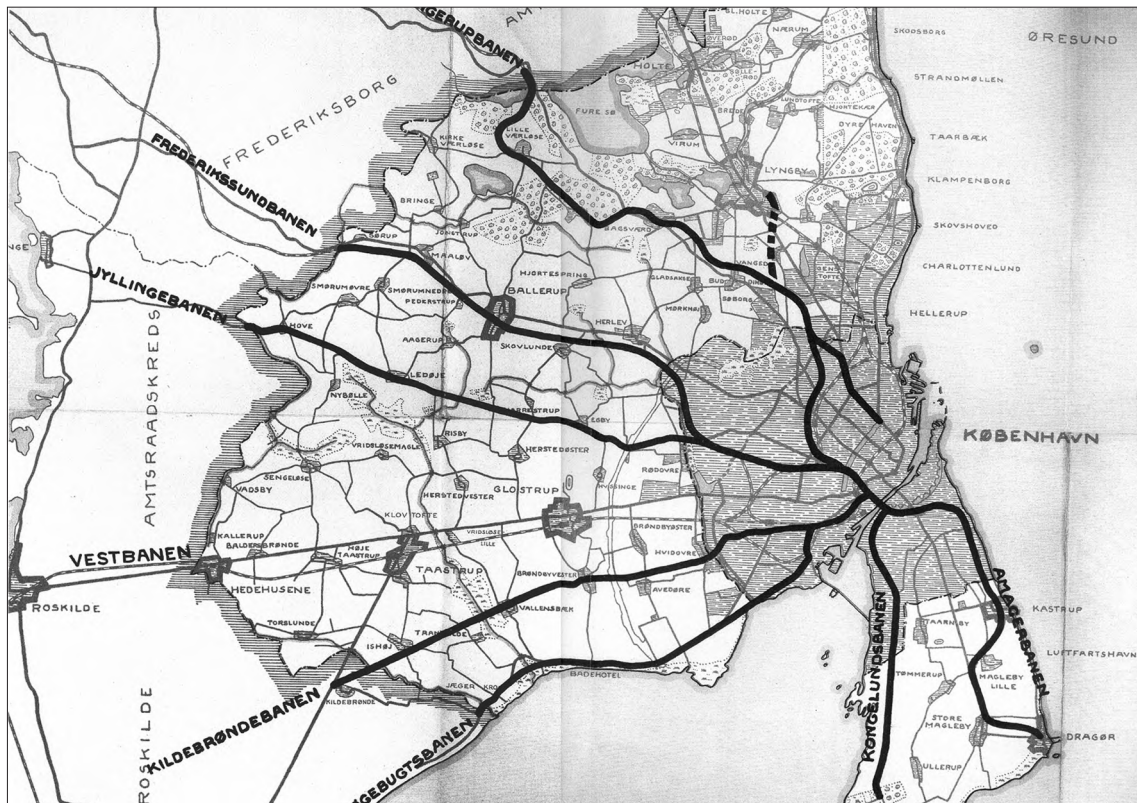

Illustration fra ”Betænkning fra det af Dansk Ingeniørforening nedsatte Udvalg angaaende Fremtidige Hovedtrafiklinier mellem København og Nabokommunerne af April 1926”

Sognerådsmøde den 10. januar 1919

Til medlemmer af komitéen for Vanløse-Jyllingebanen valgtes gdr. Søren Cortsen, Ledøje og gdr. Gudmand Højer, Nybølle.

Sognerådsmøde den 18. april 1921

Fra udvalget for Vanløse-Jyllingebanen forelå skrivelse, hvori kommissionen anmoder om at sende repræsentant til udvalgs møde den 18. maj s.å. Til at deltage i dette møde valgtes Søren Cortsen, Hans Frandsen og Aage Lund.

Sognerådsmøde den 27. juni 1921

Fra udvalget for Vanløse-Jyllingebanen forelå skrivelse med anmodning om, at kommunen yder kr. 200 til forfatteren Carl Simonsen, som vederlag for sit arbejde for Vanløse-Jyllingebanen. Beløbet bevilget.

Sognerådsmøde den 10. juli 1924

Fra formanden for komitéen for Vanløse-Jyllingebanen, Carl Jørgensen, Værebros, forelå en skrivelse med anmodning om, at sognerådet lader sig repræsentere ved møde i København den 25. juli Søren Cortsen og Hans Frandsen valgtes.

Carl Simonsen skriver i sine erindringer:

”I 1925 skrev jeg: Men en dag kommer der hvad der er naturligt, en motorbane gennem egnen fra sporvognsnettet i København til Jyllingestrands, for ved denne er plads til både hoteller og huse i en af de mest idylliske egne i Danmark, livligt besøgt af bl.a. malere som Brasen og Brændekilde”.

I 1926 bliver der nedsat et udvalg af ”Dansk Ingeniørforening” om fremtidig hovedtrafiklinier mellem

København og nabokommunerne. Her bliver banenettet foreslået forøget med en bane eller hurtigsporvogn til Jyllinge.

Så sent som i 1953 foreligger der endnu en betænkning fra ”Dansk Ingeniørforening”, men nu skønner udvalget at forholdene har ændret så meget, at man ikke bør opretholde disse forslag vedr. forskellige trafiklinier bl.a. Jyllingebanen.

Det er så de sidste ord vedrørende jernbanen der ikke kom til Ledøje. Hvordan mon landsbyen var blevet, hvis der var kommet en station?

Jeg har senere fået fortalt at Jyllingevejen skulle forlænges bl.a. gennem Ledøje, men det er en anden historie.

Kilder

Landsarkivet i København
Carl E. Simonsens erindringer
Ledøje-Smørum Bibliotek
Biblioteket på Københavns Rådhus
Henning Sørensen Brøndby Lokalarkiv
Risbybogen Albertslund Lokalarkiv
Artikel i ”Jernbanen 1940” P. Thomassen
Artikel i ”Jernbanen 1976” B. Wilcke

Edelgave og dens ejere fra 1300 til 1992

af Knud Remi Christensen

Når man har en herregård inden for de kommunale grænser, og man synes, at herregårde emmer af historie, er det da naturligt, selv om der er skrevet meget om Edelgave, at prøve at få en anden vinkel på Edelgaves ejere, og se lidt på deres baggrund.

Efterfølgende har jeg fundet lidt frem om disse mennesker, hvoraf nogle har gjort sig bemærket i Danmarks historie.

Det menes, at det første Edelgave har ligget ved »Smørholmen«. Det er dog ikke sikkert, at Edelgave er en afløser for borgen, som i 1307 tilhørte drosten Jon Jonsen Littles (Galens) datter fru Cecilie (Galen).

Siden lå her en lille landsby Rompe (1446 Romppe, 1447 Romperup, 1586 Rompe) med to gårde, der i 1587 og 1602 kom i kronens besiddelse.

Forgængeren for Edelgave er gården Romperup eller Rompe. Rompe var indtil Reformationen (1536) under Esrum Kloster. Jorderne var senere opdelt i to ejerparter, som begge var i adelseje.

I begyndelsen af 1400-tallet var ejeren ridder Axel Petersen Thott, og i slutningen af det 16. årh. blev Rompe, der tilsyneladende var gået i arv efter Thott, mageskiftet til Kronen. Den bestod af to gårde, og den ene af Rompegårdene blev i 1587 overladt til Niels Skram og Mourids Stygge. Den anden til Sten Brahe. Denne overdrog i 1602 gården til Kronen, og sammen med den anden Rompegård blev den lagt under Københavns len.

Gården blev under svenskekrigene fra 1658-1660 plyndret og ødelagt, og efter krigene lå ejendommene øde og forladte hen.

I 1661 forærede Frederik den III (1609-1670, konge fra 1648) Rompes øde jorder til sin Rigsadmiral Henrik Bielke og hans hustru Edel Ulfeldt. Gaven blev givet til ægteparret på livstid. Fem år senere ønskede kongen udfærdiget et skøde, der gav Edel Ulfeldt og hendes arvinger godset til "evig og uigenkaldelig ejendom" med ret til at navngive stedet. I skødet blev indført, at godset skulle hedde Edelgave.

Christian Bielke (1645-1695) søn af Hans Bielke ejede ved sin død Edelgave

Hendrich Weldingh og hustru Regine Magdalene Getz ejede Edelgave fra ca. 1698 til ca. 1725.

Herefter overtog sønnen Christian Weldingh Edelgave og drev godset indtil sin død i 1758.

Enkefru etatsrådinde Anna Marie Bornemann overtog Edelgave i 1759. Hun døde 1765 efter at have overdraget Edelgave til sin søn Jacob.

Kammerråd Jacob Bornemann og hans hustru Sofie Hedvig Bornemann overtog gårdene omkring 1765 og var ejer til 1786.

Justitsråd Hans Georg Faith var ejer 1786-1791.

Kammerråd og amtsforvalter over Tryggevælde amt Jacob Rosted var ejer 1791-1797.

Justitsråd Christian Lange (1754-1823) var ejer 1797-1806.

Johan Bartholin Eichel var ejer 1808-1809.

Ved tinglysning i 1810 overgik Edelgave hovedgård med tilliggende samt bøndergods fra Johan Bartholin Eichel til generalkonsul Frederik Johan Tutein.

Wilhelm Frederik Tutein og hans hustru Elise Beate Hvidt overtager godset omkring 1830.

I 1891 tog hans nevø, Ellis Tutein, søn af William Axel Tutein, sæde på Edelgave.

Familien Tutein spillede en betydelig rolle i datidens selskabsliv og komponisten C.E.F. Weyse hørte til gæsterne på Edelgave.

Ved skøde den 29. juni 1920 overtog hestehandler Niels Jørgensen en kort tid Edelgave.

Allerede den 14. december 1920 overtog landbrugsmi-
nister, senere statsminister, Thomas Madsen-Mygdal, Edelgave. Han blev en markant skikkelse i nyere dansk politik. Hans enke solgte herregården i 1956.

I 1958 blev godset købt af fabrikant Gudmund Jørgensen, som ofrede en formue på at forbedre herregården, der i hans ejertid blev et af landets mest maskindrevne godser med en besætning på 100 malkekøer, dels af rød dansk malke race, dels jersey racen og derudover en stor svinebestand.

Efter Gudmund Jørgensen fulgte flere ejerskifter.

Hvem var de så, disse betydende ejere på Edelgave?

Fru Cecilie (Galen) var datter af Jon Jonsen Little og fru Ingefred de var blevet gift i 1265

Fru Ingefred døde i 1306, og Jon døde i 1307.

Jon Jonsen Little, der var rådgiver for Erik Menved, var søn af Jon Reinmodsen og Cecilie Ebbesdatter, der levede i Valdemarstiden. Han var født i Jonstrupvang omkring 1230. Efter traditionen var hans far grundlæggeren af Jonstrup.

Fru Cecilie, der var enke efter Toke Jurissen (Galen) (død 1280), testamenterede borgen med tilliggende til Esrom kloster efter sin død i 1307.

Det var dengang en meget beskeden bebyggelse.

Axel Petersen Thott der døde omkring 1440 var født ca. 1380 som søn af væbneren Peder Axelsen af Herlev i Gers herred og Juliane Pedersdatter Grubbe.

Han forekommer som væbner i 1394 og blev slået til ridder på Kalmar Slot den 17. juni 1397 ved Erik af Pommerns kroning. Allerede under dronning Margrethe den I nævnes han flere gange i offentlige anliggender. En mere fremtrædende rolle spiller han dog under kong Erik af Pommern (1382 - 1459). I 1417 var han med til at dømme mellem kongen og Roskilde bispestol om retten til København.

Axel Petersen Thott blev gift først med Catharina Eriksdatter Puke og anden gang med Ingeborg Ivarsdatter Røde, med hvem han havde sønnen Ivar Axelsen Thott. Axel Petersen Thott var far til de 9 »Axelssønner«, hvoraf flere kom til at spille en stor rolle i Nordens historie.

Steen Ottesen til Knudstrup Brahe var født den 21. december 1547 i Gladsaxe og døde den 11. april 1620 på Kalundborg Slot. Han blev gift den 6. september 1690 i Helsingborg med Kirsten Holck født den 10. april 1538 i Barritskov, hun døde den 10. februar 1599 i Kalundborg.

Niels Skram 1555-1601 var søn af søhelten Peder Skram og blev født den 27. februar 1555 på Helsingborg. Efter at have studeret i udlandet blandt andet i Rostock, gjorde han fra 1576 tjeneste som hofjunker men tog sin afsked i 1581, da han fik Bygholm len. I 1595 blev han tilsagt til at ledsage den unge konge (Chr. IV 1577-1648) til Tyskland, men ellers syntes han ikke at have spillet nogen fremragende rolle.

Han blev gift den 25. februar 1582 med Kirsten Stygesdatter Rosenkrantz født den 2. februar 1564. Hun døde ved et ulykkestilfælde i juli 1597, hvorefter han ægtede den kun 20 årige Agathe Jacobsdatter Seefeldt. Niels Skram døde den 26. juni 1601.

Mourids Stygge (?-1604) var søn af Hans Stygge til Holbækgård på Djursland. Mourids tjente 1572-80 som sekretær i kancelliet. Han var ikke en af de mest betydende skikkelser. Den 23. oktober 1580 havde han ægtet Anne Iversdatter Lykke (født den 8. april 1554 død i 1623).

Niels Skram og Mourids Stygge har ejet den ene Rompegård i fællesskab og har sandsynligvis ikke spillet nogen større rolle på gården.

Henrik Bielke (1615-1683) og Edel Ulfeldt

Henrik Bielke blev født den 13. januar 1615 på Elingård, Onsøy ved Fredrikstad i Norge søn af kansler Jens Bielke.

Henrik Bielke. Frederiksborgmuseet, Hillerød. Maleri udført af Karel van Mander.

Edel Ulfeldt. Maleri gengivet med tilladelse fra Politikens Forlag. Maler ukendt

Henrik Bielke til Næsbyholm, Bavelse, Ellinge, Edelvænge og Tersløse, Rigets Admiral og Gouverneur på Island, var dansk søofficer. Han førte kongeskibet "Trefoldigheden" i slaget den 1. juli 1644). Han begyndte dog sin løbebane som landofficer og kæmpede i 1644 som oberst i Norge mod svenskerne, 1645 kommandant i Baahus fæstning og i 1646 Sehesteds næstkommanderende i Norge. I 1650 trådte han ind i marinen og blev i 1660 præsident for Admiralitetetskollegiet. I 1662 blev han rigsadmiral. I denne stilling ledede han Marinens udvikling efter enevoldsmagtens indførelse under den skånske krig.

Henrik Bielke lagde ikke større energi for dagen, hvorfor flåden på det nærmeste forfaldt.

Hans hustru, Edel Christoffersdatter Ulfeldt (Corfitz Ulfeldts søster og dermed svigerinde til Eleonora Christine) født den 15. marts 1630, blev gift den 20. december 1649 med Henrik Bielke.

Edel Ulfeldt døde den 10. januar 1676 og Henrik Bielke den 16. marts 1683.

Henrik Bielke og hans hustru opførte avlsbygninger og en herskabelig bolig på det sted, hvor godsets nuværende bygninger ligger.

Edelgave 1666 - 1782. Konstrueret efter skiftebeskrivelse af J.P. Jørgensen, tegnet af J. Joh. Jensen. Original på Lokalkivet

Christian Bielke (1645-1694) var søofficer født i Norge den 8. februar 1645. Hans far var Hans Bielke, en broder til Henrik Bielke. Han blev i 1666 løjtnant og to år senere kaptajn, hvorefter han indtil 1672 førte skib til Ostindien. I de nærmest følgende år førte han forskellige orlogsskibe og i 1675 af orlogsskibet »Christian Qvartus« underlagt Cort Adelers kommando. Han deltog i forskellige slag blandt andet slaget ved Øland og blev i en alder af 31 år forfremmet til viseadmiral og i 1683 til admiral. Han døde den 13. januar 1694 i København som herre til Basnæs og Edelgave og begravedes i Roskilde Domkirke.

Christian Bielke var gift tre gange, første gang (1675) med Judithe Cathrine Skade (1649-1678). Anden gang (1680) med sin kusine Sophie Marie Bielke (datter af rigsadmiral Henrik Bielke og enke efter Claus Krabbe) (1657-1686) og tredje gang (1687) med admiral Niels Juels datter Vibeke Juel (1672-1735), der senere giftede sig med generalløjtnant Gregers Juel.

Henrik Welding, der var forvalter på Edelgave, købte ejendommen omkring 1698 af Henriks Bielkes datter Sofie Marie Bielke. Han var født i Norge omkr. 1647 og blev gift ca. 1685 med Regine Magdalene Getz (død 1709). Han døde på Edelgave 1725 78 år gammel. Hans kiste blev hensat i familiegravstedet i Hvedstrup Kirke. Ægteparret fik børnene Christian Welding (1686 - 1758) og Vibeke Margrethe Welding (1691)

Christian Welding blev født på Edelgave 1686 og døbt i Smørum 24. juni 1686. Han blev gift med Karen Ottesdatter. Christian Welding døde i september 1758.

Slægten Welding er udførligt omtalt i en artikel af Rita Holm i Årsskrift 1998.

Slægten Bornemann

Anna Marie Bornemann, der overtog Edelgave i 1759, hørte til en human godsejerfamilie. Hun var datter af ejeren på Cathrineberg, kaptajn Chr. Fr. Holstein og nærbeslægtet med greverne Rewentlow.

Hun bestræbte sig for at fremme oplysning og nyttig selvvirksomhed hos bønderne, og i Smørumnedre oprettede hun en spindeskole, hvor pigerne skulle lære syning, samt at spinde hør og uld.

Hun døde i 1765 efter at have overdraget Edelgave gods til sin søn.

Efter at kammerråd Jacob Bornemann og hans hustru, Sofie Hedvig Bornemann, havde overtaget gården omkring 1759, viede Bornemann sine kræfter til at fremme udskiftningen og den deraf følgende udflytning af gårde. For at fremme denne reform måtte han udrede en væsentlig del af de dermed forbundne udgifter. Udskiftningen var næppe tilendebragt, før der ramte Bornemann og Edelgave en stor ulykke. En brand natten mellem den 28.-29. januar 1782 lagde samtlige godsets bygninger i aske, bortset fra en fraliggende, nyopført forvalterbygning.

Edelgave. Tegning fra 1864. Original på Lokalkiv

Bornemann gik straks i gang med at bygge det nuværende Edelgave efter tegninger af Anders Kirkerup. Byggeriet oversteg imidlertid hans kræfter, og 1786 solgte han gården til justitsråd Hans Georg Faith.

Godset blev de kommende år en handelsvare med skiftende ejere.

Tutein'erne 1810-1920

Slægten Tutein blev som huguenotter uddrevet af Frankrig under Ludvig XIV og bosatte sig i Tyskland,

hvorfra en gren udvandrede til Danmark. Blandt disse Peter Tutein, født i Mannheim den 11. oktober 1726. Han kom til København i 1748, og her blev Peter Tutein gift den 12. maj 1756 med Pouline Marie Rath født den 24. december 1725 i Stolzenau.

Peter Tutein døde den 7. december 1799 og Pouline Marie døde den 28. december 1799. De blev stedt til hvile på Assistens kirkegård i København. Uenighed mellem deres efterladte børn førte til, at Friedrich Johan som hævn flyttede deres sarkofager til Hvedstrup Kirke, der dengang hørte til hans nyerhvervede gods, Edelgave.

Hvedstrup Kirke. Foto: Knud Remi Christensen

Pouline Marie f. Rath prydede engang vore 20 krone-sedler.

Friedrich Johan Tutein overtog godset i 1810 og anvendte det til sommerbolig. I Friedrich Johan Tutein's tid blev Edelgaves fine landskabspark med slyngede stier, søer og vandløb skabt, og parken blev forbundet med udsigtspunkter i det åbne land. Bronzealderhøjen "Gyngehøj" blev omformet til et oldtidsromantisk anlæg. Voldstedet "Smørholm" blev indhegnet og beplantet.

*Friedrich Johan Tutein.
Buste udført af J.A. Jerichau
og Lorenz Frölich.
Det Nationalhistoriske
Museum på Frederiksborg,
Hillerød.*

Ligesom hovedbygningen blev trefløjet, og en trefløjet avlsgård blev opført i bindingsværk

Friedrich Johan Tutein blev født den 9. september 1757 i København. Han blev i 1798 grosserer i København, i 1808 preussisk konsul, i 1810 ejer af Edelgave og i 1816 blev han generalkonsul og medlem af Grosserer-societetets komite. I 1832 blev han dennes formand.

I 1848, hvor han var etatsråd, frasagde han den 19. april det preussiske generalkonsulat på grund af Preussens understøttelse af det slegsvigholstenske oprør, der startede Treårskrigen 1848-1850.

Friedrich Johan Tutein var blevet gift den 10. december 1785 med Regine Marie Wraatz født den 7. oktober 1766. Hun var datter af hofleverandør Martin Wraatz. Regine Marie døde den 9. marts 1847 og Friedrich Johann Tutein døde den 6. marts 1853.

Ægteparret havde fem børn deriblandt Wilhelm Friederich Tutein og William Axel Tutein. Wilhelm Friedrich Tutein var født den 13. november

1791 i København og overtog Edelgave før faderen døde. Iflg. skøde tinglyst den 2. september 1846 overdrog Friedrich Johan Tutein til sønnen Wilhelm Friederich Tutein Edelgave gods med tilliggende.

Han savnede faderens begavelse og energi, men var en human godsejer, der tid efter anden afhændede det meste af bøndergodset på billige vilkår.

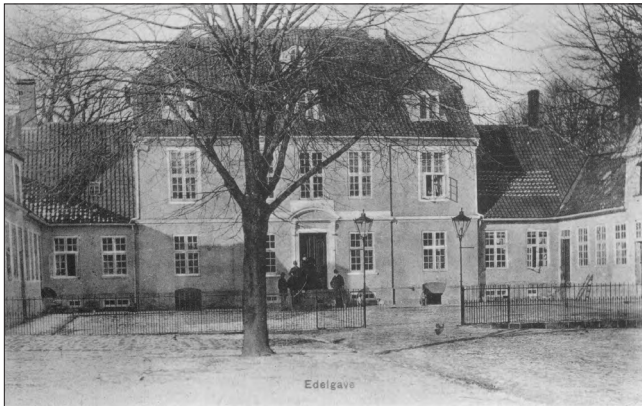
Han fik oprettet en sparekasse, der bestod i mange år. Fru Elise oprettede en syskole for bønderpiger på godset.

Da Smørum skole var faldefærdig, byggede han i 1860 på egen bekostning en ny skole og stiftede et legat til fordel for dens fremtidige vedligeholdelse.

Smørum gamle Skole. Foto: Knud Remi Christensen

Willhelm Friederich Tutein blev den 6. oktober 1860 etatsråd. Han blev gift den 4. december 1820 i København med Elise Beate Hvidt, født den 24. juni 1801. Hun var datter af grosserer, etatsråd og bankdirektør Lauritz Nicolai Hvidt.

Edelgave ca. 1905. Original på Lokalkivet

Wilhelm Friedrich Tutein døde på Edelgave den 10. september 1867, hvorefter enken sad i uskiftet bo indtil sin død den 13. juni 1890. De ligger begge begravet på Smørum kirkegård.

Da ægteparret ikke havde nogen børn, arvede William Axel Tutein's søn Edelgave. Han hed Ellis Tutein og var født den 27. juni 1862 i København. I 1885 blev han landbrugskandidat og i 1890 ejer af Edelgave.

Ellis Tuteins far William Axel Tutein var født den 5. marts 1829 i København. Han blev gift den 25. september 1856 i København med Johanne Amalie Kirketerp født den 23. oktober 1832. Hun var datter af grosserer Niels Kirketerp. William Axel blev student i 1848 og deltog samme år i krigen (1848-1850) som frivillig. Han blev sukkerraffinadør i København. I 1876 modtog han erindringsmedalje af 1. grad for sin deltagelse i krigen.

Ellis Tutein var en fordomsfri godsejer og en dygtig landmand, der efterkom tidens krav. I 1919 overdrog

han godsets sidste fæstegård til en søn af den afdøde fæster.

Ellis Tutein, der var ugift, så sig nødsaget til sælge Edelgave i 1919, da ingen i familien havde evner til at overtage godset. Han tog bopæl i Hellerup, og han modtog udnævnelse til kammerherre, men døde kort efter i 1920. Hermed er det efter 110 år slut for slægten Tutein på Edelgave.

Thomas Madsen Mygdal 1920 - 1956

Thomas Madsen-Mygdal blev den mest markante ejer af Edelgave i nyere tid.

Han var født den 24. december 1876 i Mygdal sogn, Hjørring Amt, som søn af lærer Niels Peter Madsen (født i Gjøl sogn 1836) og hustru Ane Kirstine Madsen (født Jakobsen i St. Olai sogn i Hjørring 1840)

Thomas blev uddannet som lærer og landbrugskandidat. Han var forstander for Dalum Landbrugsskole 1908-20, i 1916 formand for Venstre, medlem af Landstinget 1920-25 og af Folketinget 1926-33. Han var landbrugsminister 1920-24 og stats- og landbrugsminister 1926-29.

Som landmand lagde han stor vægt på kvægbruget. Han ville have, at der skulle være mælkeproduktion, og det skulle være fra rødt dansk malkekvæg. Han lagde an på produktion af børnemælk direkte leveret til københavnske forbrugere. Mælken kom altså ikke ind over de københavnske mejerier. Den blev solgt som »Edelgave« børnemælk og blev tappet på Edelgaves eget mejeri og kørt på egne lastvogne til hovedstaden. Madsen-Mygdal praktiserede dette gennem 1920'erne og 1930'erne indtil den københavnske mælkeordning blev indført i 1940.

Madsen Mygdal gik meget op i sin kvægbesætning og hver eneste morgen, også da han var statsminister, gik han en runde i kostaldene for nøje at konstatere, at alt var i orden, før han tog til Christiansborg.

Han døde på Edelgave den 23. februar 1943 66 år gammel. Hans hustru Marie født Roving den 27. december 1885 døde den 15. december 1950. De ligger begge begravet på Smørum kirkegård

Gudmund Jørgensen

Gudmund Jørgensen var grundlægger og ejer af K.V. Saft Vallø A/S. Han kom i lære i en materialhandel, og efter endt læretid forsøgte han sig som handelsmand. Han havde købt en lastvogn ved hjælp af veksler. På grund af det hårde slid opgav han at blive vognmand. Herefter blev han førstekommiss i en landhandel i Ny-sted, og efter at have været arbejdsmand på Junckers Savværk i Køge begyndte han at handle med frugt, som han blandt andet solgte til saftfabrikkerne.

Under hele anden verdenskrig havde han købt konservermaskiner op og startede i 1946 saftfabrikken i Vallø. Han ejede to gårde i Herfølge, som han solgte, hvorefter han købte Edelgave

På Edelgave var det stadigvæk landbruget, der var den vigtigste indtægtskilde, og på et tidspunkt blev der leveret 4000 svin om året. Desuden var der et par hundrede stykker Hereford-kvæg, som kunne æde æbleaffaldet fra fabrikken i Vallø. Han plantede bærbuske og frugttræer på Edelgave til brug i konserverproduktionen på Vallø.

Gudmund Jørgensen blev født i 1912 og døde på Edelgave i 1988, han var gift med fru Lisa der var født i 1913 og døde i 1992.

Kilder:

Jytte Ortman: Slotte og Herregårde i Danmark Sesam 2002
Ledøje Smørum Lokalhistoriske arkiv.
Københavns Amt »Edelgave-området«
Store Nordiske Konversations leksikon 1916
Danmarks historie Politikens forlag 1962
Herringløse og Hvedstrup lokalhistorie »Nyt om gammelt«
Frederiksborg amts avis 11. december 1973 »Venstrehøvdingen Madsen-Mygdal Gik i stalden før han tog i statsministeriet«
Dansk biografisk leksikon.
»Historiske optegnelser om Ledøje-Smørum sogne fra oldtiden til den nyere tid« ved J.P. Jørgensen (Smørum)
Berlingske Tidende 8. januar 1978 »Jeg kan ikke stove men jeg kan regne« interview med godsejer Gudmund Jørgensen.

Stella Sørensens barndomsminder

Af Line Ludvigsen

I begyndelsen af 2004 døde Stella Sørensen efter et langt og aktivt liv, heraf en årrække på Stangkærgård. Stella nedskrev i løbet af 1980'erne sine erindringer i en lang række breve til sine børn, erindringer som i dag ligger i lokalarkivet.

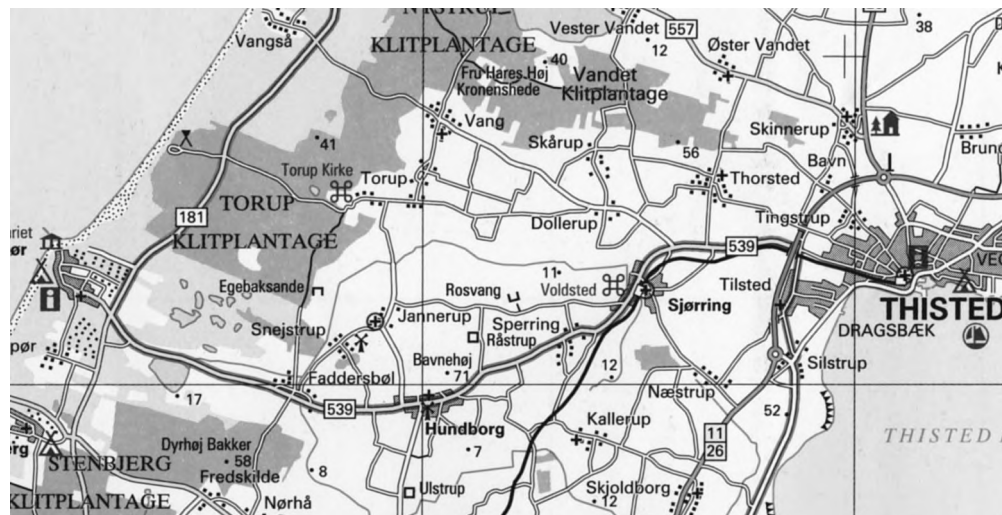
I vores årsskrift i 1998 bragte Rita Holm et uddrag af disse erindringer, et uddrag der fortalte om Stellas og hendes mand Sigurd Sørensens år som ejere af Stangkærgård fra 1945 til ca. 1960. Her læste vi om parrets arbejde med bl.a. kartoffelavl og ægproduktion, krydret med små og sjove episoder på gården med dyr, børn og folk. Vi fik også et indblik i parrets store arbejde med søndagsskolen på Stangkærgård, sommerudflugter og sommerlejre. Sigurd var også formand for menighedsrådet i mange år.

Men blandt Stellas mange erindringsbreve til sine børn ligger også en artikel, som Stella selv har kaldt "Barndomsminder i Thy 1909 – 1925". Denne har vi valgt at bringe i år som et minde om en aktiv Ledøje-Smørum-borger og dennes opvækst i en anden egn af landet.

Barndomsminder i Thy 1909 – 1925

Jeg er født i en lille landsby oppe i Thy i året 1909. Når jeg tænker tilbage på den tid, er det, som var det en hel anden verden, man levede i – og dog.....

I landsbyen var der en købmand, en smed, 3 bondegårde, samt nogle huse som beboedes af mennesker, der gik på arbejde, mest på en herregård, der lå ude bag hede og skov ved kanten af en udtørret sø, hvis jord var særdeles givtig bl.a. til græsfrøavl (den udtørrede sø er Sjørring Sø og herregården "Egebaksande").

Kort med de stednavne, som Stella Sørensen nævner i artiklen.

Udsnit af Kort- og Matrikelsyrelsens færdselskort 1:200.000

I de dage var folk i landsbyerne i Thy næsten alle i familie med hinanden. Købmanden i byen var min far, på en af gårdene boede mine bedsteforældre, farfar og farmor (Kirstine og Niels Thomsen). Farfar var sognefoged. På de to andre gårde var vi også i familie med disse mennesker. Der oppe i kirkebyen lå en lang række gårde – en mølle og en skole – også der var vi i familie med de fleste. Mølleren var min farbror – og selvsagt var vore legekammerater vore fætre og kusiner i møllen, og lege kunne vi med liv og lyst. Om sommeren i haven og i heden, og om vinteren kunne vi forslå en hel aften med at synge. Vores kusine spillede til, og sangbogen blev gennemsunget, må jeg sige. Julen var herlig, så kom pebernøddesækken frem. Vi legede ”Mus” og ”Nødde hen” og lidt grumsede blev nødderne jo, men de blev skam spist med stor appetit. Det må have været et kæmpearbejde at bage alle de pebernødder.

Det var herligt og en daglig fornøjelse for os børn at løbe de ca. 200 meter til farfar og farmor. Mangen en sigtemad med fårepølse, alt hjemmelavet, fortærede vi hos farmor og ikke at forglemme ”Pandekager med puddersukker”. Farmor stod altid nede ved komfuret i bryggeriset, når pandekagerne skulle bages. Hun ville vel ikke have den os oppe i køkkenet.

Når mor bagte æbleskiver, puttede hun den blå mælkespand fuld af dem, så havde vi en lækkerbissen til farfar. Vi hentede mælk hver dag omme hos farmor i den blå spand.

Nede i bryggeriset var den store ovn, der var indmuret og meget mystisk for os. Farfar hentede lyng ude i sin hede, der nåede helt ud til Vesterhavet ca. 7 – 8 km. Så blev ovnen stoppet med lyng og antændt, og sikken et bål, der blev. Farfar stod med en lang stang og ordnede bålet, så ovnen blev jævn varm, og når så stenene, der dannede ovnbunden, var varme nok, blev asken af

lyngen fejtet ud – og så kunne farmor og faster starte bagningen. Først en masse sigtebrød, der blev skubbet ind på en lang træstage med en plade for enden, som man satte brødene på. Når så sigtebrødene var bagte – så kom turen til småkager og blødt brød. – Især før julen var der en interessant bagning for os at overvære. Så var mor omme og hjælpe, og dermed få sine egne kager bagte også.

Jeg husker også, når der skulle laves tællelys. Ude i heden gik gårdens får. Når slagtedagen var overstået, og de får, som skulle bruges i husholdningen var lavet til fårepølser, røget fårelår, saltet og sat i kælderen og spisekammer, blev tællen (talgen) smeltet i et kar og et tremmelåg, hvori var fastbundet væger, lagt over karret. Så hævede og sænkede man låget op og ned i den smeltede tælle – jo tiere jo tykkere blev lysene.

Det var en festlig dag, når fårene var fanget og gennet sammen nede ved dammen. En brægen og løben frem og tilbage til man fik dem vasket nede i dammen og bagbundet og op på et lad og få ulden klippet af. Der var altid mange mennesker til at hjælpe sådan en dag, og det var altid de samme mennesker, der hjalp. Vi børn kendte dem, og de var vore gode venner.

Ulden blev så sorteret i fint og mindre pænt uld. Sækkene kom så om i min fars forretning, så han kunne sælge ulden til grossererne.

I en sådan landkøbmandsforretning blev der solgt det utrolige. Store tønder med huder og skind, der blev saltet, stod ude på lageret. Konerne fra gårdene kom altid med deres kurve med æg i – og så hjalp vi børn med at lyse og pakke æg. Far handlede også med harer og ræve i jagttiden, samt ænder og agerhøns. Jeg ser dem for mig hænge ude på lageret i bagbenene, ventende på

Stella Sørensen (pigen i den mørke kjole med en lodret stribe hvide knapper) blandt skolekammerater

at blive kørt til byen, når karlen skulle hente varer hjem til forretningen.

I forretningen havde vi i nogle år en sjov fyr, der var kommis. Det var nogle værre røverhistorier han fortalte os, f.eks. fortalte han, at han havde lært at køre på cykel på en trædesymaskine. Når vi skulle hente pålæg ude i butikken til mor, og vi bl.a. skulle have en spegepølse, sagde han: ”Her er en dejlig pølse. Der er lige sluppet en mand gennem pølsemaskinen nede på fabrikken.”

Vi havde en af disse gammeldags ruller med sten til tyngde og tre stokke til at rulle tøjet om på. Én stod for at rulle lagner, duge osv. om stokkene, og to mand trak rullen – frem og tilbage gik det indtil tøjet var stift, fint og skinnende glat. Vi havde to lærlinge i butikken, de

trak som regel rullen for os, men jeg tror, vi brugte den dobbelte tid, når de hjalp os, for så skulle der jo laves sjov.

Ude i gården havde vi vores ”hjerterhus”. En mandag sad jeg der unødvendig længe, for uden for døren stod en hest, og jeg turde ikke gå ud. Gården var altid fuld af køretøjer mandag formiddag. Så kom vore kunder fra hele oplandet med deres grise. Far vejede, mærkede og sørgede for transport ind til Thisted. En vogn med to store jyske heste for og et lad over vognen, og så kørte karlen til byen og kom hjem med varer til butikken. Mændene, der kom med grisene, blev budt på kaffe og wienerbrød inde på fars kontor.

Når der kom handelsrejsende, var vi gerne ude at se,

hvad de kunne vise far af ting og sager. Især en isenkræmmer-rejsende holdt vi meget af – han var altid så rar ved os børn. Han havde løse manchetter, og jeg ser ham for mig ivrig skubbe manchetterne op, når de faldt ned over hånden. En gang var der en ”rejsende” i chokolade, han gav os en stor plade chokolade at dele. Vi var henrykte, selvom vi var fra en butik, fik vi skam ikke lov til at spise meget af den slags.

Vi var de eneste i byen, der havde telefon. Ofte måtte vi spæne af sted for at hente én, der skulle komme til telefonen. Værst var det, når vi skulle løbe helt ned til herregården Egebaksande med telefonbesked – men så fik vi sandelig også 25øre af proprietæren, og det var skam mange penge for os.

Omme bag ved lå petroleumstønderne – når de skulle fyldes op, kom petroleumsmændene – en mægtig vogn, syntes vi, med en kaleche til læ for kusken og to store stærke heste, og så et par spande, der blev fyldt og hældt over i vore tønder. Mange timer fordrev vi omme på disse petroleumstønder. Solen kunne varme dem så dejligt – og byens børn havde et samlingspunkt der. Der var jo ingen elektricitet i byen, og mor og den unge pige havde mange lamper at ordne hver dag.

Jeg husker tydeligt første gang, jeg så en bil. Det var vores læge (Buus), der havde anskaffet sig en sådan. Hvis man mødte en bil, og man var kørende, hoppede kusken af og tog hestene ved hovedtøjet og søgte at berolige dyrene, mens chaufføren langsomt manøvrerede bilen forbi. Vi børn sprang ned i grøften, når vi mødte en bil. Jeg husker også første gang, jeg så en banan. Det var på Lillebæltsfærgen. Mor havde min bror og mig med til bedstemor på Sjælland (mor var fra Lolland).

Min bror kom og sagde: ”Kom og se. Der er en pige, der spiser noget gult, der ligner et kohorn.”

Da mor jo var fra Lolland (mine bedsteforældre flyttede senere til Sjælland), var hun jo vant til have. Mor fik plantet en have oppe i det kolde blæsende Thy – og den have var en dejlig legeplads for os børn. Jeg husker tydeligt alle bedene og blomsterne og urtehaven med dejlige grøntsager og bærrene, for dem skulle vi plukke. Ribs og solbær syntes vi, der var en uendelighed af. En dag kaldte far på os, og så fik vi travlt med at samle bærrene, vi havde plukket. Vi skulle til Vesterhavet og ha’ en dejlig eftermiddag. Vi kørte Charabanc, havde smørrebrød og sodavand med – kørte igennem statskove og klitter ud til et skønt udflugtssted, hvor skoven gik helt ned til stranden. Sådanne ture var vi børn henrykte for. Far og mor fortalte os meget om alt muligt, når vi sådan kørte ud i naturen.

Næsten hver søndag gik vi i kirke. Det var en almindelig skik, at der skulle være en eller to i det mindste fra hvert hjem i byen, der gik i kirke. Fars kusine (Maren Andersen i Jannerupgård) havde læst på Zahles Skoleseminarium og var vores lærerinde i de første år. Senere kom min bror og jeg i den almindelige kommuneskole i Jannerup. Fars kusine prægede os meget. Hun var et fint menneske; jeg var glad for hende, og vi oplevede også at gå hos vores gamle degn i sognets skole. Vi havde ikke mange fag, men dem, vi havde, lærte han os godt og grundigt. Ilden buldrede i den store kakkellovn, og gulvet, der var uden fernis, lugtede af sæbevand – og så startede vi dagen med en salme og et fadervor. Selve disciplinen i nutidens øjne var unødigt streng, men vi havde det trygt og godt. Om sommeren gik vi kun to halve dage om ugen i skole. Børnenes arbejdskraft betød meget i de dage.

I høsten var der mange mennesker i arbejde hos farfar. De mejede jo al kornet med le. Det var på den gode jord oppe i havreland. Farfar havde kornet og roerne. Jeg husker især én mand, der altid var med i høsten. Han kom ude fra fiskelejet. Hans hund var kommet for nær leen, og han kom til at hugge en forpote af. Han var ulykkelig, ja utrøstelig. Hunden fik mælk i hans træsko, husker jeg. Konerne, der bandt op, havde lange løse, hvide høstærmer over deres arme og nogle bomuldskyser med store stive skygger på. Når tærskværket kom, og fyrbøderen havde tændt under lokomobilen var der travlhed, og vi børn var ikke velsete der. Vi luskede ind til farmor og faster, der havde travlt med at lave mad til alle mændene.

En yndet tur for os om morgenen var at løbe om og få resterne af de stuede pandekartofler med flæsketerninger i. Hver morgen fik karlene og farfar disse dejlige kartofler, og vi elskede at få levningerne, især ”skovrene” var særdeles eftertragtet, men jeg tror ikke mor yndede den trafik.

Vores faster var ene pige mellem 4 brødre. Hun var farmor en god støtte, ja, hun passede farmor til hun døde. Faster legede ”Der brænder en ild, den brænder for dig, den brænder i tusinde flammer osv.” og mange andre lege og danse ude på det grønne græs med os. Derhjemme legede vi ”So i hul”, en slags golf, kan man nok sige, med meget enkle spilleregler, og vi spillede ”Pind” – en meget morsom leg, som jeg tror, hører hjemme i Thy. Vi legede meget andet, og vi var mange børn, for den gang var der mange børn i alle hjem.

Jeg husker, da Første Verdenskrig brød ud. Farfar skulle sende bud til alle unge mænd, der var taget til soldat, om at møde på bestemte steder. Farfar havde jo

lægsrullen. Hjemmefra kunne vi se Zeppelinerne sejle i luften ude over Vesterhavet. Det var meget interessant for os børn. Vi mærkede ikke meget til krigen, ud over en del rationeringer, men vi var jo også børn og forstod vel ikke så meget af, hvad der skete. Jeg husker, mor fyrede i komfuret, da krigen var slut, med en masse pakker the, der var lavet af lyng og andre urter, de var jo ikke til at sælge.

Den før omtalte kommis var som nævnt en spasmer. En gammel kone, der boede nede i et hus kaldet ”Hospitalet” var som ofte før oppe i butikken for at købe ind. Hun fik sin pakke med sejl garn om under armen, men sejl garnet var ikke klippet over. Vel nede ad vejen rykker kommissen i sejl garnet, og pakken gled ud under armen på den arme kone. Vi børn morede os, vi forstod ikke, at det var alt andet end morsomt for en gammel kone. Hun beboede som sagt et lille hus sammen med en anden gammel kone. Hver havde sin halvdel. Huset lå i udkanten af farfars mark.

Da farfar døde fik far ¼ af jorden (der var 4 sønner). Når vi var oppe i marken og luge roer, gik vi ned til de to gamle koner for at spise vor mellemmad. Så hørte vi grammofon - det var en oplevelse uden lige. En stor rød tragt og en skrattende plade; men vi hørte ”Amerikabånden lægge til på Langelinie”.

Der hørte også tørvemose til købmandsgården. En sådan dag, hvor vi stablede tørv i sommervarm og lærkesang, det var både en travl og dejlig dag.

Vi havde en dreng på 14-15 år ude fra fiskelejet. Han hjalp både på gården (som far fik efter farfar) og i butikken. Han var fuld af overtro. En dag fortalte han, at han havde set en ”ligskare”, altså et ligtog, omme ved vores gård an sen aften. En gang han skulle hente

mig ved toget, efter jeg var kommet i skole inde i byen (Thisted), havde jeg fået noget så nymodens som tyggegummi. ”Se her”, sagde jeg til ham. ”Nu trækker jeg mine tarme op” og ud trak jeg i lange hvide tråde tyggegummi. Forfærdet styrtede han ud af jumben og ud ad vejen. Men han kom da tilbage igen.

Da far købte en cykel til os, følte vi os meget frie. Nu kunne vi tage turen til Vesterhavet alene, og så kunne vi sejle med vore kammerater på havet. Det var godt far og mor ikke anede noget om de sejlture. Men én cykel til 3 børn kunne godt lamme bevægelsesfrihederne lidt.

Ellers kørte far og mor ofte ud til Vesterhavet om aftenen med os børn (Vorupør), det var ca. 8 km. Det var dejligt at se solnedgangen i havet, og se de mange fiskerbåde komme med deres fangst af mange forskellige fisk. Vi så også, når de søndag aften tog på havet. Der var ca. 8 mand til et bådelaag. Det var åbne både med store tunge årer, og mændene satte bådene i havet ved hånd eller rygmacht, idet de stemte ryggen imod i takt med hinanden. Når båden var lige i strandkanten, og bølgerne slog op om træskostøvlerne, blottede mændene deres hoveder og bad ”Fadervor” – det var jo en farefuld færd, de skulle ud på.

Sådanne ture til Vesterhavet blev en tid afbrudt, fordi mor ventede nr. 4 – der blev en lillesøster. I den sidste tid, ca. 8 dage før og efter, blev jeg sendt om til farfar og farmor. Det var spændende at sove i en stor seng med en mægtig dyne, men nu forstår jeg dynens tyngde – for om vinteraftener, når alle sad bænket om det lange bord i dagligstuen, sad karlene og rippede fjer fra alle de høns og ænder, man havde slagtet i årets løb. Sådanne hønsfjer kan godt holde en dyne i bund. Jeg mindes faster lægge tørv i bilæggerovnen. Indfyringslemmen

var ude i køkkenet, og tørvvene kom dels ude fra heden og dels fra tørvemosen.

Jeg kan endnu fornemme den fine duft fra hyacinterne i glassene i vindueskarmen – og jeg ser det mørke af fernis spejlblanke gulv – farfar i hjørnebænken med sivsko på – farmor ved sin rok, og som sagt før karlene ribbende fjer. Faster broderede, og det er vist ikke for meget sagt, at det var uendelig mange ting, hun hækledede og broderede til os. – Jeg husker farfar fra et vægskab i soveværelset tog sig en dram om morgenen, inden han gik til dagens dont.

Ude i køkkenet stod et ølkrus med hjemmebryg. Det drak karlene af, når de havde spist. Jeg undrer mig over, at de kunne undgå at sluge alle de fluer, der svømmede druknet rundt i kruset. Der var jo en hær af fluer om sommeren i køkkenerne på landet.

Når jeg nu har siddet og genoplevet min barndom, synes jeg, at den har været skøn. – Et liv nær naturen, skov, hede, hav og grønne marker – og et liv sammen med bedsteforældre og faster, der var med til at gøre vor barndom dejlig. – Minder om søndage, når fætre og kusiner, farbrødre og tanter samledes hos farmor og farfar. – Ja, i det hele taget en skøn barndom. – Og jeg synes, jeg kun har fortalt en brøkdel af det, vi var optaget af, men nu vil jeg slutte med disse ord: ”Barndoms fagre dage, kom i minderne tilbage”.

Nye genstande

Af Ledøje-Smørum Historiske Forenings registreringsgruppe. Foto: Knud Remi Christensen

Sidste år indførte vi en ny tradition her i bladet med at skrive lidt om nogle af de mange ting, vores medlemmer har givet til foreningens samling i årets løb. Af praktiske årsager drejer det sig altid om kalenderåret før det pågældende årsskrift, og således nævner vi i dette nummer ting indkommet i 2003. Når tingene indleveres (eller genstandene, som det hedder i fagsproget), beder vi giveren (endnu et fagudtryk) om at udfylde en formular med diverse oplysninger om genstandens historie (hvem har brugt den, til hvad og hvordan, og hvornår m.m.). Dette letter arbejdet betydeligt for os, der senere skal "registrere" genstanden, dvs. beskrive genstanden og dens historie; en registrering, der føres ind i en elektronisk database, hvorfra man siden kan hente oplysningerne frem. Det kan f.eks. være, når man ønsker at lave en udstilling over et bestemt emne, og man så skal finde velegnede genstande hertil.

I 2003 modtog vi bl.a.:

Fra **Lis Pedersen**, bl.a.:

- serveringsfad fra 1800-tallet
- dyb tallerken og dåbsske, fundet i container i Smørum
- sko og forklæder, brugt af givers faster, 1950 - 70
- tørklæde/hat, brugt af givers faster om sommeren i 1940'erne
- grifler, brugt på små elevtavler i underskolen op til ca. 1950
- skrivepenne til penneskafter brugt op til ca. 1960

Fra **Bent og Lilli**

Jespersen, bl.a.:

- proptrækker brugt i givers farmors hjem fra ca. 1900
- ske af træ, til servering, giver har selv lavet den
- *telefon fra 1910 – 1925?, stået til pynt hos giver*

Fra **Erik Nielsen Ledøje Nordregade 11**:

- *henkogningskedel, der stod i givers hus, da de købte det i 1960. Selve kedlen er 38 cm bred og 35 cm høj.*

Ejeren af huset var Johanne Nielsen, faster til givers far Anders N. Huset har været i slægtens eje i mange år. Givers hustru har brugt kedlen til at henkoge pærer i fra 1960 til ca. 1975, da det var slut med pæretræt!

Fra **Ledøje-Smørum Idrætsforenings gymnastikafdeling**:

- 2 gamle amtskredsfaner

Fra **Ester og Kim og Britta Valsø, Ballerup:**

- en kasse med skolebøger brugt af børnene på Skebjerggård: Johanne, Frida, Julie, Ingeborg, Else, Hans Ole og Ragnhild. Ester og Britta er døtre af Ragnhild.

Skolebøger, penne og grifler

Fra **Bjørn Johansen, Ledøje:**

- kakkelovn, der har stået på karlekammeret på gården "Højgård" i Ledøje fra ca. 1930 – 70. Gården blev nedrevet i ca. 1999.

Fra **Anna Kristine Mikkelsen, "Dueholm", bl.a.:**

- plade med udsmykning af fiskeben og strandskaller. Giver har fået den af Valborg Godtfredsen, "Egelund". Brugt som pynt.

Fra **Inger Fischer, Valmuehaven, bl.a.:**

- diverse syartikler, bl.a. sydukke brugt til sygrej og lavet af givers farmor i ca. 1955
- diverse genstande, som giver har modtaget af Lonnie Nielsen, født i 1929 og opvokset på Vordingborgegnen: en håndsytet pose, en stoftaske, en teaterkikkert, sukker- og flødekande i plet (2 tårne) fra 1920'erne, samt 4 par mikkakopper.

Nogle af de nævnte genstande vil fremover være at finde i vores udstillinger, bl.a. i den nye skolestue og den nye stadsstue, som vi agter at indrette denne vinter. Andre ting vil blive opbevaret på vores mange hylder på 1.sal, indtil der bliver anledning til at anvende dem. Her kan vores medlemmer selvfølgelig til enhver tid få lov til at se lidt nærmere på dem, og måske give os lidt flere og uddybende oplysninger om genstandene og deres historie til glæde for eftertiden.

*Kakkelov fra Højgård.
Højde 90 cm.*

»Sydukke« og plade med udsmykning af fiskeben og strandskaller

Busrejse til Toscana i efterårsferien

Af Erik Ziegler. Foto: Fredi Paludan Bentsen

Der er sgu' langt til Toscana, når man kun har efterårsferien til rådighed. Det var derfor ikke uden betænkeligheder, vi sagde "ja" til at deltage. Men de foregående gange til Tjekkiet, Frankrig, Slovakiet og Slovenien var jo gået glimrende. Så vi gemte vore bekymringer og tilmeldte os rejsen. Og det på trods af MI's vejrudsigt, der meldte om regn helt frem til onsdag.

Kl. 04.30 lørdag morgen i Ledøje entrede vi bussen, hvis chauffør på ny var Poul Nielsen.

På samme måde som samfundet i England er opdelt i klasser, er bussen opdelt i "Busovre" og "Busnedre". I Busovre, den forreste del af bussen, findes litteraturen frem, og de bøger, man ikke fik nået at læse i løbet af sommeren, studeres nøje. Busafsnittet er kendetegnet ved den ro og dybsindighed, som man også i gamle dage kunne finde på Det kongelige Bibliotek i København.

Anderledes i Busnedre, hvor primært Ledøje-beboere har taget plads. Her kan man finde folkeligheden i ordets bedste betydning. Ikke sådan at forstå, at deltagerne ikke følger med tiden, Nej, de har nøje kendskab til de nyeste forskningsresultater, der anbefaler snaps og bitter for kredsløbet og menneskers behov for vitamintilskud i form af øl /B-vitaminer) m.v. I konsekvens heraf breder der sig indimellem en naturlig stilhed i denne del af bussen. De forstår at slappe af.

I vågen tilstand er lydniveauet rimeligt højt. Der diskuteres og fremsættes mange løsninger på verdenssituationen.

Som forfatter til denne artikel måtte jeg placere mig midt imellem Busovre og Busnedre for at kunne følge situationen i begge afsnit.

Rejsen var vanen tro på glimrende vis arrangeret af Bodil Smith og Erik Hjortkær Andersen. Den lange vej medførte to overnatninger på såvel udtur som hjemtur. På udturen først i Neustadt, tæt på grænsen til Tjekkiet, på et helt nyt hotel. Dernæst i Sydtyrol i byen Brixen eller Bressanone, som den hedder på italiensk. Begge byer var meget charmerende.

Mandag eftermiddag nåede vi til Hotel Leon Blanco i

Katedralen i Brixen/Bressanone er opført i romansk stil i 1200-tallet og ombygget i barokstil 1745-1754.

centrum af Pistoia, hvor vi skulle tilbringe de næste fire nætter. Efter en nomadetilværelse kunne kufferterne nu pakkes ud. Målet var nået. Og det var velvalgt. Herfra kunne vi på rimelig kort tid besøge alle Toscanas seværdigheder.

Vi startede tirsdag med tog til Firenze med de smukke pladser og ikke mindst Dåbskapellet med det fantastiske guldmosaikloft med en otte meter høj Kristusfigur og dommedagsscenen, hvor levende og døde dømmes til himmel eller helvede. Og de fire bæltter med skabel-

Første stop på de 414 trin til toppen af kampanilen (klokketårnet) med udsigt til Santa Maria del Fiore, til byens huse i varme gule farver med røde tegl og det grønne, bakkede landskab med pinjer og cypresser.

sesberetningen, Josefs historie, Jomfru Maria og Jesu historie og endelig Johannes Døberens historie. Det var vel rejsens største kulturelle oplevelse. Jeg er endnu øm i nakken over at betragte dette fantastiske loft.

Lige overfor lå Santa Maria del Fiore – også kaldet domkirken i pyjamas – overbroderet i den grad og uden sammenhæng med det relativt enkle indre.

Derefter var vi nogle, der testede formen ved at bestige klokketårnet ved siden af. Tårnet blev endelig færdiggjort i slutningen af 1300-tallet. Efter 414 trin nåede vi toppen, hvor der åbenbarede sig et fantastisk syn udover byen.

Onsdag kørte vi i bus til Siena med Italiens smukkeste plads: Piazza del Campo, hvor brobelægningen er lagt i vifteform, rettet imod det formidable rådhus: Palazzo Pubblico, som efter sigende inspirerede Martin Nyrop, da han tegnede Københavns Rådhus. Palazzo Pubblico

er opført i 1298-1310 og skulle fungere som forsvarsværk i middelalderen.

I en del af rådhuset er der indrettet bymuseum med malerier, skulpturer, keramik og fresker til den store guldmedalje. Også her så vi usædvanlig flotte lofter og gulve. Det var også muligt at komme ud på balkonen med en enestående udsigt over byen.

Derfra gik vi til domkirken med det helt fantastiske udseende og ikke mindst fantastiske indre. Man kan ikke lade være at tænke på de mange småkårsfolk, som her har ofret af deres sparsomme midler til alle disse pompøse udsmykninger. Men hvilken by, langt mere charmerende end Firenze.

På dette punkt var vi mættet af indtryk. Men før hjemturen til Pistoia skulle vi besøge bjergbyen San Gimignano, som for mange af os minde lidt om St. Michelle

*Piazza del Campo i Siena.
Til venstre rådhuset Palazzo Pubblico og i
baggrunden domkirkens tårn og kuppel.*

i Nordmandiet. Hvilken by, vidunderlig med alle dens mange og flade tårne fra middelalderen, statussymboler for familiernes velstand. Vi tog et overblik over byen fra La Rocca, ruinerne af et fort fra 1300-tallet. Nogle nåede også freskerne i Sant Agostinokirken.

Torsdag til Pisa og se Det skæve Tårn der hælder 4,5 m. Enkelte gik op i tårnet. Domkirken var interessant, men især dåbskapellet betog os. Ikke mindst da en af kustoderne oplod sin klare røst og demonstrerede rummets fantastiske akustik.

Fredag startede vi hjemrejsen. På vejen besøgte vi Lucca, hvortil vi ankom før turiststrømmen. Efter en mindre travetur på voldterrænet gik vi ind i en utrolig charmerende by, uden dog at møde hverken Bjarne Riis eller Anne Dorthe Tanderup, som ejer en forretning i byen. I domkirken findes Volto Santo, et krucifiks i cedertræ, fremstillet af farisæeren Nikodemus, der deltog i Jesus begravelse. Under billedstriden i 726-843 ødelagdes mange krucifikser, men dette blev anbragt i en lille båduden sejl. Der, hvor båden drev i land, opstod en strid om ejerskabet, hvorefter krucifikset blev sat på en førerløs kærre, trukket af to hvide okser. Kærren stoppede i Lucca og korset har siden tilhørt byen.

Lucca må have en særlig tiltrækningskraft, for bussen kunne ikke forlade byen. Bedst som vi troede at være på vej nordpå, dukke Lucca igen op foran bussen. Nye observatører og ny teknik fik dog bussen på rette vej og frem til Cernobbio i det nordligste Italien, tæt på grænsen til Schweiz. Vi skulle have været der om eftermiddagen, men et trafikuheld på motorvejen forsinkede os i tre timer. Nu nåede vi kun næste morgen at vandre en beskedent tur ved Comosøen, før vi forlod Italien og kørte igennem Schweiz' fantastiske bjerglandskaber.

Via et sneklædt pas i 2.063 meters højde nåede vi frem til Sydtyskland, til den smukke, gamle by Rothenburg, vort sidste overnatningssted.

Her holdt vi afslutningsaften. Der var ros til arrangørerne, uden at disse afslørede, hvad de har i ærmerne til næste år. Søndag – efter en lang bustur – nåede vi til Ledøje. Klokken var da 22.30.

Tak til Bodil og Erik for en fantastisk tur og til Poul, som endnu en gang med sin bus førte os rundt i Europa.

Fra rådhuspladsen i Pistoia med kampanile og dåbskapel.

Årets gang i Ledøje-Smørum Lokalarkiv 2004

Af Ingrid Bay, arkivleder

2004 har været et år, der har været præget af en vedvarende flid blandt medarbejderne. Der satses på, at i alt 2500 fotos kan være registreret inden årets udgang, det nyeste af de to arkivskabe, som kunne købes for de midler, Nordea i slutningen af 2003 havde skænket, er nu så småt ved at fyldes. Oprydningen i lokalerne fortsætter med uformindsket styrke.

Inden årets udgang har Lokalarkivet afholdt fire møder, og Lokalarkivrådet vil have afholdt to møder.

Vi har nu fået den endelige version af vores hjemmeside, som Jan Hemmingsen har stået for. Hjemmesiden er forsynet med information om Ledøje-Smørum Lokalarkiv samt et fotogalleri og mange nyttige links. Man finder hjemmesiden på adressen:

<http://ledoeje-smoerum.lokalarkiver.dk>.

Ifølge planen skulle lørdagsåbningen evalueres med udgangen af 2003, og det blev besluttet at gøre ordningen permanent, således at der er åbent på arkivet den første lørdag i måneden kl. 11.00 - 13.00 (undtagen i juli og i forbindelse med helligdage). Den hidtidige åbningstid på torsdage fortsætter.

Lokalarkivets medarbejdere oplever en stigende efterspørgsel på hjælp vedrørende billedokumentation i forbindelse med udefrakommende opgaver. Disse forespørgsler falder ikke nødvendigvis i åbningstiden, men den store hjælpsomhed, som karakteriserer medarbejderne gør, at de gerne udviser stor fleksibilitet.

En af arkivets medarbejdere har været på kursus i den nyeste version af registreringsprogrammet Arkibas, som får versionsnummer 4. Denne version er Windowsbaseret, hvilket giver udvidet funktionalitet med hensyn til data og billeder. Det vil med tiden åbne for muligheden for samkøring med andre lokalarkiver i en stor landsdækkende database. Inden da foreligger der et stort arbejde med gennemgang og rettelser i den nuværende base.

Ledøje-Smørum Lokalarkiv tog i anledning af vedtagelsen af den ny strukturreform og det efterfølgende borgermøde i Ledøje-Smørum Idrætscenter initiativ til en udstilling af plancher med materiale fra sidste kommunalreform. Udstillingen blev vist i Kulturhuset, og den blev set af mange borgere, heraf en del, som havde deltaget i den turbulente tid, indtil afgørelsen indtraf, om at Ledøje-Smørum kunne fortsætte som selvstændig kommune.

Ledøje-Smørum Lokalarkiv deltog i »Vågen By« den 20. august, hvor man sammen med Ledøje-Smørum Historisk Forening og Ledøje-Smørums Slægtshistorisk Forening havde en velbesøgt stand i Ledøje-Smørums Idrætscenter. Til formålet havde medarbejderne samlet flere kopier af uidentificerede fotos af personer og lokaliteter, som dels blev udstillet på plancher, dels i en fotomappe. Interessen var stor, og man kunne efterfølgende registrere adskillige fotos med de korrekte data.

Torsdagens "faste stok" i Ledøje-Smørum Lokalarkiv. Fra venstre: Einer Jørgensen, Inge Winther, Fredi Paludan Bentsen, Anni Jørgensen, Knud Remi Christensen og Bent Jespersen.

Årets besøg har i skrivende stund endnu ikke fundet sted, men det er planen at aflægge Stadsarkivet i Ballerup en visit i november.

Ledøje-Smørum Lokalarkivs lokaler har ikke været direkte berørt af den reparation og bygningsudbedring, der har fundet sted på Smørum gl. skole, men vi glæder os over, at arbejdet er ved at være tilendebragt.

Vedtægterne for Ledøje-Smørum Lokalarkiv skal ændres en smule inden årets udgang. Det skyldes dels en tilretning af de faktiske forhold, idet Lokalarkivets konto nu ligger som en underkonto af bibliotekets konti,

dels at Sammenslutningen af Lokal Arkiver (SLA) på den seneste generalforsamling har ønsket, at vedtægterne skulle indeholde en forpligtelse for arkivet til at overholde SLA's mindstekrav, som drejer sig om faste minimums åbningstider.

Lokalarkivrådet har på sit møde den 9. marts 2004 haft sagen om mindestenen for J.P. Jørgensen oppe på et møde. Stenen hører ind under Kulturarvstyrelsen, og det kræver en tilladelse at flytte den. Hvis den skal flyttes, peger Lokalarkivrådet på en placering i urtehaven ved Smørum gl. Skole

Historisk Forening 2004

Af Per E. Tidgen

Også i 2004 har for foreningens arbejde været præget af den gennemgribende restaurering af Smørum gl. Skole. Det store mødelokale, den kommende skolestue og kvinderummet har været helt rømmet, vægge afrenset for gammel beklædning for at blive belagt med et diffusionsåbent pudslag og lofter nedtaget for oplægning af nye bjælker. Det har måske ikke berørt det enkelte medlem så meget, da det er lykkedes for bestyrelsen at lægge arrangementerne uden for huset. Derimod har registreringsgruppen og den praktiske gruppe haft nok at gøre med at flytte rundt på museumseffekterne, af-dække og finde plads til det hele, mens håndværkerne

arbejdede. Håndværkerne er nu rykket ud af bygningen, men det oprindelige arbejde, at give facaden en fornyelse, er endnu ikke afsluttet. Inden facaden males i den valgte gule farve skal el-forsyningen, der nu sker gennem luftledninger på bygningens gavl, ændres til indføring via jordkabel. Dette betyder, at der, både i gavl og ved den nye indføring, skal ske nogle efterreparationer inden muren males.

Det store mødelokale blev for første gang taget i brug torsdag d. 23. september, hvor rejseholdet med Bodil Smith holdt møde om efterårsturen til Toscana. Alle

*Fra besøget i Helsingør
Domkirke, hvor guiden tog
os med på en meget interes-
sant tur gennem kirkens hi-
storie krydret med anekdoter
om de borgere, som kirken
betjente. Foto: Per E. Tidgen*

deltagere gav udtryk for at det er et flot lokale, vi nu har på Smørum gl. Skole Alle glædede sig over de nye borde og lette stole, som kommunen også har bevilget i stedet for de gamle defekte borde og de store klodsede og tunge stole. Inden vi kan arrangere en indvielse, skal vi lige have sat nye gardiner op og genskabt udstillingerne. Vi skal også have skolestuen, som den så ud i 50'erne, etableret. Så der er stadig meget arbejde.

Årets første arrangement var et lysbilledforedrag om Storfyrstinde Olga, med museumsinspektør Jørgen O. Bjerregaard. Storfyrstinden boede i en lang periode i Ballerup. Pederstrup Museum har arvet mange effekter, der har tilhørt eller forbindes med Storfyrstinden. Mødet blev afholdt i Pædagogisk Central.

Generalforsamlingen lørdag d. 13. marts kunne heller ikke afholdes i Smørum gl. Skole, så det var dejligt, at borgmester Jens Jørgen Nygaard kunne stille Byrådsalen til rådighed. Steen Asger Jensen blev valgt til dirigent. I formandens beretning var der bl.a. en stor tak til Mathias Sangild, der nu stoppede sit 20-årige arbejde med vor arkæologiske samling. Der var en tak til Lis Pedersen for hendes altid præcise arbejde for foreningen, både med hensyn til ture, udstillingerne og artikler i Årsskriftet. Nu ønskede hun at udtræde af bestyrelsen af helbredsmæssige grunde. Ligeledes en tak til Lisbet Nørvig, der havde været en bærende kraft i tilrettelæggelse af vore mange arrangementer. Lisbet er nu sammen med Svend Waltenburg foreningens kontaktpersoner til venskabskommunen Dassel. De var i øvrigt på officielt besøg i Dassel, mens vi holdt generalforsamling. Der var genbesøg her d. 22.- 24. oktober, hvor foreningen var vært for 3 personer fra Dassel's museumsgruppe. De har ingen permanent historisk forening, men arbejder ad hoc med forskellige opgaver.

Efter fremlæggelse af regnskab og budget, som blev godkendt med oplysning om uændret kontingent til foreningen, var der valg til bestyrelsen. De to ledige pladser blev besat med Knud Remi Christensen og Lisa Christensen. De øvrige blev genvalgt med akklamation. Som ny revisor, i stedet for Elin Jakobsen, som standsede efter 25 år på posten, blev Ebbe Engmark valgt, og ny revisorsuppleant blev Svend Waltenburg. Generalforsamlingen sluttede med et interessant foredrag af museumsinspektør Lone Hvass om Gurre og Gurre Slotsruin, som var et af målene for foreningens kommende heldagstur.

Heldagsturen lørdag den 15. maj gik til Helsingør Domkirke og til Esrum Kloster, hvor der, udover foredrag og rundvisning med guide, var arrangeret frokost under kælderhvelvingerne. På turen tilbage til Smørum blev der gjort holdt ved Gurre Slotsruin. En flot dag på årets første rigtige forårsdag.

Historisk Forening deltog fredag den 20. august, som ved tidligere lejligheder, i Vågen By projektet. Da vi ikke kunne invitere gæster inden for i den gamle skole, havde vi valgt kun at være i Hallen sammen med Lokalarkivet og Slægtsforskningsforeningen. Vi havde mange besøgende ved vor fælles stand. Her havde vi som de tidligere år en lille konkurrence, hvor der skulle gættes på navne og brugen af forskellige effekter fra museumssamlingen. Bolchekogeriet, som sidste gang var opstillet på parkeringspladsen ved Smørum gl. Skole, havde vi denne gang lige uden for indgangen til Hallen. Det var så stor succes, at Inga Nielsen måtte lave venteliste for at styre de mange, der ville være bolchemagere.

Museumsinspektør Peter Sorenius har for Kroppedal Museum skrevet en bog om "Landsbyerne i Vestskoven" og da en af disse landsbyer er Ledøje, var det klart, at han måtte lave en "byvandring" for os. Det skete onsdag den 25. august, og vi nåede helt rundt på en interessant tur inden mørket sænkede sig. Foto: Per E. Tidgen.

Pederstrup Museum åbnede tidligt på året en helt ny og permanent udstilling "Fra stenøkse til computer". Den måtte vi selvfølgelig se. Vi fik igen Jørgen O. Bjerregaard til at hjælpe os, så tirsdag den 7. september stillede vi op uden for museet kl. 19.00. Selvom det va-

rede noget inden vi kom indenfor, blev det en god og interessant aften. En rigtig flot udstilling, som Ballerup kommune har bekostet. Udstillingen er blevet til i samarbejde med en medarbejder fra Nationalmuseet.

*Historisk Forening og Lokalarhivet havde sammen med Slægtshistorisk Forening en flot, velbesøgt stand til "Vågen By" arrangementet.
Foto: Per E. Tidgen*

Årets sidste arrangement blev en aften med formanden for Dansk Ægyptologisk forening mag. art. Torben Holm-Rasmussen, der fortalte om Ægyptens fascination: de kolossale pyramider, mægtige templer, bemalede grave og meget mere.

I årets løb er der glædeligvis flere medlemmer der har meldt sig til de mere aktive arbejdsopgaver i foreningen, både til registreringsarbejdet og til de mere håndværksmæssige opgaver som istandsættelse af montre, renovering af indkomne effekter, så det kan udstilles osv.

Bestyrelsen har i løbet af året holdt 8 bestyrelsesmøder, mens registreringsgruppen og den praktiske gruppe har været samlet knap 20 gange i løbet af året.

**En stor tak til vore sponsorer,
der gør det muligt at udgive Årsskrift 2004**

Balthasar-Gruppen v/Cand. pæd. Jens Jørgen Nygaard, Ledøje

Benny Johansen & Sønner A/S, Kirkevej 8, Ledøje

Bo Grønt, Råbrovej 19, Lille Smørum

Buehøjgård Møbler A/S, Hove Bygade 4, Hove

Dansk Lokalhistorisk Forening

Ejendomsmæglerfirmaet Viggo Axelsen, Flodvej 73B, Smørumcentret

Gartneriet Rosenlund v/Aage Jacobsen, Skebjergvej 33, Smørumnedre

Lille Smørum Krydderurter, Skebjergvej 24, Lille Smørum

Murermester Brdr. Theisen, Stangkær 1, Smørumnedre

Nordea A/S (Smørum afd.), Flodvej 75, Smørumcentret

Otto's Turist, Råbrovej 3, Ledøje

Revisionsfirmaet Evan Klarholt, Riskær 5, Smørumnedre

SKP, Tømrer- & Snedkerfirma, Tørveslettevej 5, Smørumnedre

Smørum Boghandel v/Ebbe Foged, Smørumcentret

Smørum Golfcenter, Restaurant Caddie, Skebjergvej 46, Smørumnedre

Smørum VVS, Kirkevangen 7, Smørumovre

